ARNALDI BRIXIENSIS IN MELCHIORE GOLDASTO CALVINISTA REDIVIVI VERA DESCRIPTIO ET IMAGO.

8.55.D.9/4

Nunc publicè ad ſpectaculum propoſita

Per

IACOBVM GRETSERVM SOCIETATIS IESV THEOLOGVM.

Idque in gratiam

NOVÆ AC COMMENTITIÆ MONARCHIAE SACRI ROMANI IMPERII ab eodem Goldaſto nuper condita & euulgata.

Ad

ILLVSTRES ATQVE GENEROSOS DOMINOS IOANNEM ET NICOLAVM RAPHAELEM KOSTKAS à Stemberg, &c.

INGOLSTADII,

Ex Typographeo ANDREÆ ANGERMARII.

Sumptibus Ioannis Hertſroj Bibliopolæ Monacenſis.

ANNO M. DC. XIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

JLLVSTRIBVS ATQVE GENEROSIS DOMINIS, DOMINO IOANNI, ET DOMINO NICOLAO RAPHAELI KOSTKA A STEMBERG, &c. Fratribus.

JACOBVS GRETSERVS SOCIETATIS IESV.

INter cæteros fructus, quos Lutheri & Caluini Euangelium protulit, ILLVSTRES atque GENEROSI DOMINI, haud poſtremi ſunt iſti tres; *Rapere & diripere* cum alia, tum præcipuè bona Eccleſiaſtica: Sectæ Miniſtris & Præconibus nihil, aut perparum, hoc eſt, cymini granum, idque non integrum, ſed ſectum bipartitumque præbere; denique ſpoliis iterum ſpoliari, aliiſq; prædonibus prædam fieri, & ad egeſtatẽ redigi; malè partis malè dilabentibus.

Rem ita ſe habere, crebrò teſtatur, imò voce lamentabili quiritatur, Lutherus, potiſſimum vbi verba facit de illa Redemptoris noſtri ſententia; *Date, & dabitur vobis.* Quo loco ait; *Eo nunc ingenio eſſe homines,* (loquitur autem de ſuis hominibus, hoc eſt, de *Quinteuangelicis;*) *vt illud* DATE; *tranſmutent in* AVFERTE; *vel,* RAPITE, *liberali illo* DATE *propemodum exſtincto. Anteactis temporibus, cum Cacodæmon coleretur,* inquit Lutherus, *omnes miſericordes ac benefici erant. Ambabus manibus magna alacritate & pietate* DABATVR *quidquid ad* DEI *cultum, tametſi falſum, neceſſarium erat. Nunc, cum meritò omnes munifici eſſe deberent, prompteq́ʒ* DARE, *& gratias* DEO *agere, pro* (Quinto) *Euangelio; omnibus omnia deſunt, omnes ſe fame enectum iri metuunt. Nemo eſt, qui* DARE *velit: omnes* ACCIPERE, *&* RAPERE *contendunt. Antea quælibet ciuitas pro ſua magnitudine & copia, aliquot Monaſteria largiter alebat, vt taceam ſacerdotes & opulentiora Clericorum collegia. Nunc, cum in vnaquaq́ʒ ciuitate,*

Luc. 6. Luth. in Poſtill. Eccleſiaſt. Domin. IV. poſt Trinit. Vide eundem 26. Domin. poſt Trinit. & in cap. 47. Geneſ.

uitate, duobus ſolummodo, vel tribus, qui Verbum DEI annuncient, Sacramenta adminiſtrent, agros viſitent & ſolentur, iuuentutemq́ue inſtituant; ea, quæ ad victum & amictum pertinent, ſuppeditanda ſunt, non ex propriis, ſed ex alienis, nempe ex reliquiis Papatus; hoc opus, hic labor eſt.

Et vt omnes luculentiſſimè intelligant, quam DARE illud Chriſti ſit inuiſum Sectariis, additur ad oram ſeu marginem libri hæc annotatiuncula; Geben verkehret die Welt in lauter Nemen/ Stelen vnnd Rauben: DARE *transformat Mundus* (Pſeudoeuangelicus) *in merum* AVFERRE, FVRARI & RAPERE.

Quæ verba Iſlebici Vatis apertè nos docent, nouo Euangelio non effici DATORES, ſed RAPTORES, non DATIVOS, ſed ABLATIVOS, &, vt mitiſſimè dicam, ACCEPTORES, ſeu, vt Lutherus Germanicè nominat Nemer; in cuius officina illi Saluatoris noſtri pronunciato; *Beatius eſt magis dare, quam accipere*; nullus planè locus relinquitur; etiam erga Logodulos, Actor. 20

Verbique Buccinatores; quibus quam parcâ, tenaci & malignâ manu ſubminiſtrentur, vel potius non ſubminiſtrentur neceſſaria ad vitam; iam Lutherus nobis expoſuit. Habemus ergò duos priores verbi Lutherani antea commemoratos effectus.

Audiamus & tertium. *Bene habet*, ait Lutherus; *Cape, furare, rape, quoad lubet: Veniet tempus, cum verſâ vice, præda tua, aliis prædonibus præda erit*. Nam, vt ex DATE, naſcitur illud; *Et dabitur vobis*; ſic ex illo, RAPITE; cōſequitur iſtud; *Et rapietur vobis*; ſiue ab aliis manifeſtis RAPTORIBVS,

Prouerb. 30

ſiue ab occulta quadam SANGVISVGA; cuius, iuxta Salomonē, *duæ ſunt filiæ*, dicentes; AFFER, AFFER; vel potius, AVFER AVFER; quæ, vt ignis, nunquam dicit; SVFFICIT: quia, omnia abſumit & abligurit; & ita quidem, vt ipſo Luthero teſte, experientiâ liqueat, eos, qui in bona Eccleſiaſtica inuolarunt, tandem ad mendicitatem redactos eſſe; bonis Eccleſiaſticis ipſa etiam bona ſecularia depaſcentibus, & interitu ſuo ad interitum ſecum rapientibus.

Luther. in Colloq. Sympoſ. tit. de mundo & eius natura

Hanc

Hanc RAPIENDI, non DANDI indolem habuit iam ab antiquis temporibus Alaſtor Hæreticus; quod cernere licet cum in aliis non paucis ex priſcorum grege Nouatoribus, tum præcipuè in *Arnaldo* Brixienſi, eiuſque aſſeclis *Arnaldiſtis* vetuſtis & recentibus; quibus illud DATE nihil aliud aut erat, aut iam eſt, quam RAPITE; potiſſimum à Clero, ab Eccleſiis, à Monachis, & Monaſteriis; ab Epiſcopis & Epiſcopatibus; à Romano Pontifice & Põtificatu; idque, vt facilius conſequantur, Eccleſiaſticos, ipſumque adeò ſummum Antiſtitem Politicis Magiſtratibus & Principibus ſubſternunt: quorum ingenium & improbitatem in hac lucubratiuncula, velut in tabellâ quadam delineare inſtitui; non illa quidem Apelléa, aut Cebetica; attamen aptâ repræſentare immenſam illam clependi, & omnia in ſuum horreum conuerrendi ſectariorum libidinem: cui quidẽ Pinacio meo aliud nomen præfigere, aut præſcribere nolui, quàm veſtrum, *Illuſtres ac Generoſi Domini*: Inde enim meritò ſperare

rare poteram ei plurimum lucis acceſſurum; ob ſummum familiæ veſtræ ſplendorem, quæ tot Magnificis, fortiſſimis, & rerum domi militięque geſtarum gloria ſpectatiſſimis Heroibus abũdat; inter quos eminent proauus veſter, Palatinus Culmẽſis; & magnus patruus IOANNES Palatinus Sendomirienſis, is, qui ſceptra potentiſſimi Regni Poloniæ ſibi delata, inſigni moderationis laude; ad alium quemlibet potius, quam ad ſe transferri voluit; & auus veſter CHRISTOPHORVS Palatinus Pomeranienſis; duoq; patrui, STANISLAVS, in Pruſſia Theſauro Regio præfectus; & is, qui nõ ita pridem ex viuis exceſſit, GEORGIVS Palatinus Mariæburgenſis, vitam cælibem amplexus. Quocirca vos, *Nobiliſsimi Iuuenes*, filiorum loco habuit, hæredesque amplissimarum opum inſtituit.

De inclyto parente veſtro CHRISTOPHORO, Capitaneo Coſcierynenſi dicere aliquid, mora mera fuerit; qui per veſtigia Maiorum ſuorum gradiens, decus ſtirpis ſuæ præclarè factis ampliauit, magisq; amplifi-

plificandum ad vos, poſteros ſuos, feliciter transmiſit. Cui non tantum ex inſito, & quaſi natiuo lumine; ſed ex aſcititio quoque multum nitoris non ita pridem acceſſit; duabus ſplendidiſſimis familiis, OPALINSKIANA, & PILECIANA, cum veſtra per connubij vinculum coniunctis. Quo factum videtur; vt, ſicut funiculus triplex difficilè rumpitur, teſte ſapientiſſimo Salomone; ita etiam triplicem hanc quaſi Lampadem, per latiſſimas ad ſeptentrionē Prouincias radiis ſuis clariſſimè micantem, extinguere haud ſit procliue futurum. Eccleſ. 11.

Verumenimuero inter KOSTKANÆ proſapiæ decora & ornamenta, duo, meâ quidem ſententiâ, palmam obtinent; alterum, illibata Catholicæ Religionis conſtantia, in tanta æui & regionis illius licentiâ; adeò, vt à fide dignis proditum ſit, nullum vnquā KOSTKARVM, Hęretica, vel ſchiſmatica labe attactum, aut contaminatum eſſe.

Alterum eſt, lucidum illud cæli ſidus, Beatus STANISLAVS; quem Societati noſtrę, imò toti Sarmatię, vel potius toti Chri-

Digitized by Google

ſtianæ Eccleſiæ Domus KOSTKANA protulit; cuius pater IOANNES, proaui veſtri, Palatini Culmenſis, frater, atq; adeò veſter prepatruus fuit; ita, vt vos, *Illuſtres atq; Generoſi Iuuenes*, cum ſancto illo Cælite quartus conſanguinitatis gradus copulet. Quo nexu, & vobis, & vniuerſæ familiæ veſtræ iure optimo gratulamini: quia, & interceſſorem certiſſimum in cælo habetis; & hîc etiam in terris, præter eximium, quia cæleſte, ornamentum; exemplar piè, rectéque viuendi domeſticum, ad quod & ſtudia, & actiones veſtras exigatis & conformetis. Nec, quâ eſtis ingenij felicitate & generoſitate, id facere abnuetis, adiuti tum publica Profeſſorum Academicorum inſtitutione, tum priuato ductu admodum Reuerendi Domini IOANNIS VVOLEROVVSKY Præpoſiti Tyczinenſis; cuius fidei, dum exteras terras obitis, tanquam duo precioſi vniones, commiſſi eſtis; à quibus Eccleſia DEI in potentiſſimo Poloniæ Regno, tot inter hæreſes conſtituta; & ſocietas noſtra, quæ ijſdem in locis Saluti animarum, & inſti-

inſtituendæ iuuentuti, pro talento ſibi credito, aſſiduam operam nauat; præſidium & patrocinium ſperat & exſpectat; nec ſpe, & exſpectatione ſuâ, vel illa, vel iſta falletur: quandoquidem à progenitoribus veſtris in Eccleſiam, & in Ordinem noſtrum ingentia beneficia collata conſtat; præſertim à Magno patruo Illuſtri Palatino Sendomirienſi IOANNE, Collegij Iaroſlauienſis, & florentis ibidem Gymnaſij munifico conditore ac fundatore: à quorum ſemitâ, abſit, vt exerretis: quod vel tenuiter ſuſpicari, aut ſubuereri, impium, & in nobiliſſimum KOSTKARVM ſanguinẽ iniurioſum duco. Vos ILLVSTRES atque GENEROSI Domini, viuite, valete, florete, creſcite; diu, feliciter, annis, virtute, eruditione.

Ingolſtadij XXV. Ianuarij,
M. IↃC. XIII.

CARMEN
AD ILLVSTRES ATQVE GENEROSOS DOMINOS IOANNEM ET NICOLAVM RAPHAELEM KOSTKAS A STEMBERG, &c. Fratres.

CVM caput Eois Sol extulit aureus vndis,
Non ſolet Eoâ ſe cohibere plagâ:
Sed ſua per totum diſſeminat vndiq; mundum
Spicula, ſed terras luce, ſed implet aquas.
Quin per & immenſum curru defertur Olympum,
Ac tandem occiduas mergit in amne rotas.
Nec tantum ſuperis diſpenſat lumina regnis,
Illum etiam noſtro ſub pede terra videt.
Rurſum vbi flammiferis ſatiata eſt illa quadrigis,
Huc patitur roſeum manè redire diem.
Atque ita perpetuum radiando circinat orbem,
Vt ſolem nullus neſciat eſſe locus.
Quid mihi cum Phœbo veſtrâ de laude loquenti,
O iuuenes? mentem vatibus ille regit.
Ille mihi, veſtrum dum dicere geſtio nomen,
Inter Pegaſeas carmina dictat aquas.
Ille, ego dum canto, vocem vireſq; miniſtrat;
Dum ſcribo, calamis verba dat ille meis.

Deniq;

Digitized by Google

Denique Koſtkanam diffundat vt vndique lucem,
Ipſe pia fieri gentis imago cupit.
Quæ tunc virtutum radios à Gadibus vſque
Auroram, & Mauras ſpargere cœpit opes,
Cum Kriskæ ſancto cœpit ſplendeſcere partu,
Et tantam ætherijs ſpem facere alitibus.
Quantus & ille nitor quem tota Polonia longis
Mirata eſt annis, doctaq; dextra libris?
Namq; domi hæretico paſſim dominante veneno,
Veſtra tamen nulla eſt labe notata domus.
Dicere nobilibus de multis ergo licebit;
Hæc proauos centum ſtirps numerare poteſt.
Hæc memorare duces, hæc oſtentare triumphos;
Attamen & Diti nota tributa dedit.
Quam procul hoc à te, gens antiquiſſima, fugit
Dedecus? ô magno nomine digna domus!
Quæ Boijs etiam lucem deferret vt aruis,
His duo Koſtkarum ſidera miſit agris.
Sidera quæ claris quoniam virtutibus æquant
Solem ipſum, ſoles vidimus ire duos.
Vidimus, ô IVVENES admiratiq; nitorem
En eſt lux noſtri, diximus, aucta ſoli.
Sed cur non noſtris affundat lumina terris,
Si potuit cælum tangere veſtra domus?

JNDEX CAPITVM HVIVS LIBRI.

Præfatiuncula.

CAP. I. *Quis Arnaldus, & vnde?*

II. *Qualis Arnaldus?*

III. *Quæ doctrina Arnaldi?*

IV. *Quid Arnaldus doctrinâ ſuâ effecerit?*

V. *Quibus modis Arnaldus populum in Clericos concitarit?*

VI. *Damnatio Arnaldi in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio II. Pontifice, eiusq; trans Alpes fuga.*

VII. *Pernicioſus Arnaldi reditus Romam.*

VIII. *Arnaldus cum ſuis Arnaldiſtis tumultuatur in Vrbe vſq; ad primum annum Pontificatus Adriani IV.*

IX. *Arnaldus captus, in furcam actus, & in cinerem verſus Anno Chriſti MCLV.*

X. De

X. *De nouis Arnaldiſtis.*
XI. *Librum Arnaldogoldaſticum potius Morarchiam, quam Monarchiam inſcribi debere.*
XII. *Quæ nam munia nouus Arnaldus ſuo Pontifici Maximo adſcribat.*
XIII. *Alia Morarchiæ Goldaſticæ ex titulo libri argumenta.*
XIV. *Alia ſtultitiæ, ſeu Morarchiæ Arnaldogoldaſticæ indicia, vbi & nonnihil de Equite Marchiogoldaſtico.*
XV. *Tragemata, ſeu Bellaria pro nouis Arnaldis & Arnaldiſtis.*
Appendix; pro Commentariolo de Imperatorum, Regum ac Principum Chriſtianorum in ſedem Apoſtolicam munificentia.

APPRO-

APPROBATIO REVERENDI P. PROVINCIALIS.

Refutationem iſtam commentitiæ Monarchiæ à Caluiniſta quodam nuper conditæ, à deputatis ad id Patribus lectam & approbatam: Ego MELCHIOR HÄRTELIVS Societatis IESV per Germaniam ſuperiorem Prouincialis, poteſtate mihi facta ab Admodum R.P.N. CLAVDIO AQVAVIVA eiuſdem Societatis Præpoſito Generali typis mandari permitto. Ingolſtadij 31. Decembris M. DC. XII.

MELCHIOR HÄRTELIVS.

ARNAL-

ARNALDI BRIXIENSIS REDIVIVI ICONISMVS.

Præſatiuncula.

VT alia quadam monſtra iam olim, apud inferos ſepulta; his noſtris temporibus infeliciter renata ſunt, ita quoque ſedibus ex ſtygiis anima *Arnaldi Brixienſis*, irato numime, reuertit; & iam non vnum, vt quondam; ſed plura corpora occupans, varias longè lateq́; ſtrages edit; tot enim ſcelerum ſuorum inſtrumenta habet, quot hac atate viuunt ex illa ſecta, quam Politicorum nomine indigitant; in quam duplicis ſortis ſectatores cooptatos video; alteros, Catholico pallio veſtitos; alteros, apertè

Hæreticos, Lutheriſtas puta, aut Caluiniſtas; Ex quorum recentium Arnaldiſtarum numero, haud poſtremus eſt MELCHIOR GVLDINASTVS, *Ex Turgauicis Heluetiæ Alpibus Originem ducens, qui immanibus Conſtitutionum, quas* Imperiales *appellitat, Tomis, & ad eos putidiſſimis Notationibus, Pontificem Romanum, omneſque eius Prouincias, & totum Clerum, qui in Imperio; Imperatori ſubijci debere clamitat; vt & Clericos aliorum Regnorum, Regibus quoſque ſuis, vna cum vniuerſis Facultatibus. Id vt obtineat, eam fermè viam init, quam olim Arnaldus pedibus ſuis triuit: cuius en tibi ex probatiſſimis ſcriptoribus Iconiſmum ſeu viuam ſpirantemque effigiem.*

CAPVT I.

Quis Arnaldus & vnde?

Otho Friſing li. 2. de Geſtis Frid. cap. 20.

ARNALDVS iſte ex Italia, ciuitate Brixia oriundus, eiuſdemque Eccleſiæ Clericus, ac tantum Lector ordinatus, Petrum Abailardum olim Præceptorem habuerat, vir quidem naturæ non hebetis, plus tamen

Digitized by Google

men verborum profluuio, quam ſententiarum pondere copioſus, quem

----------Brixia protulit ortu

Peſtifero, tenui nutriuit Gallia ſumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, aſſumpta ſapientis fronte, diſerto
Fallebat ſermone rudes.

Ligu. lib. 3. de Geſtis Frid. I. Imperat.

Religionis habitum habens, ſed eum minimè, vt ex doctrina eius patuit, ſeruans.

Otho lib. 1. de Geſtis Frid. c. 27.

CAPVT II.

Qualis Arnaldus?

Singularitatis amator, nouitatis cupidus; cuiuſmodi hominum ingenia ad fabricandas Hæreſes ſchiſmatumque perturbationes ſunt prona. Is à ſtudio à Gallus in Italiam reuertens, religioſum habitum, quo amplius decipere poſſet, induit, omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Epiſcoporum derogator, Monachorum perſecutor; laicis tantum adulans

Oth. lib. 2. cap. 20.

---------Clerumque procaci

Inſectans odio, Monachorum acerrimus hoſtis:
Plebis adulator, gaudens popularibus auris.
Pontifices, ipſumque graui corrodere lingua
Audebat Papam.

Ligur. loc. cit.

Cuius conuerſatio mel, & doctrina venenum, cui caput columbæ; cauda, Scorpionis eſt. * Cuius maledictione & amaritudine os plenum eſt; veloces pedes eius ad effundendum ſanguinem, contritio & infelicitas in viis eius, & viam pacis non cognouit; Inimicus Crucis Chriſti, ſeminator diſcordiæ; fabricator ſchiſmatum, turbator pacis, vnitatis diuiſor. Cuius dentes arma & ſagittæ, & lingua eius gladius acutus.

* Bernard. Epiſt. 196. Idem Epiſt. 195.

Digitized by Google

Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Vnde & ſolet ſibi allicere blandis ſermonibus & ſimulatione virtutum diuites & potentes; iuxta illud; Sedet in inſidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. *Demum cum fuerit de eorum captata beneuolentia ſecurus; videbitis hominem apertè inſurgere in Clerum, fretum tyrannide militari, inſurgere in ipſos Epiſcopos, & in omnem paſſim Eccleſiaſticum ordinem deſæuire: qui vtinam tam ſanæ eſſet doctrinæ, quam diſtrictæ eſt vitæ; & ſi vultis ſcire; homo eſt neque manducans, neque bibens; ſolo cum Diabolo eſuriens & ſitiens ſanguinem animarum. Vnus de numero illorum, quos Apoſtolica vigilantia notat:* Habentes formam pietatis, virtutem illius penitus abnegan-

2. Tim. 3. Matth. 7. tes. *Et ipſe Dominus.* Venient, *inquiens,* ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

CAPVT III.

Quæ doctrina Arnaldi?

Oth. loc. cit. *Dicebat, nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes, aliqua ratione ſaluari poſſe. Cuncta hæc Principis eſſe; ab eiuſque beneficentia in vſum tantum laicorum cedere oportere. Præter hæc de Sacramento Altaris, baptiſmo paruulorum non ſanè dicitur ſenſiſſe.*

Lig. loc. cit.

--------Sceleratáq́; dogmata vulgo
Diffundens, varius implebat vocibus aures.
Nil proprium cleri; fundos & prædia nullo
Iure ſequi Monachos; nulli fiſcalia iura
Pontificum, nulli curæ popularis honorem
Abbatum ſacras referens concedere leges.
Omnia principibus terrenis ſubdita tantum

Commit-

Committenda viris popularibus atque regenda.
Illis primitias, & quæ deuotio plebis
Offerat, & decimas caſtos in corporis vſus,
Non ad luxuriam, ſiue oblectamina carnis
Concedens.
Articulos etiam fidei certumq; tenorem
Non ſatis exacta ſtolidus pietate fouebat.
Impia mellifluis admiſcens toxica verbis

Romanis præcipuè palpum obtrudebat, & ad veterem gloriam recuperandam vana calcaria addebat; *Proponens antiquorum Romanorum exempla, qui ex ſenatus maturitatis conſulto, & ex iuuenum animorum fortitudinis ordine & integritate, totum orbem terræ ſuum fecerint. Quare readificandum Capitolium, renouandam dignitatem Senatoriam, reformandum equeſtrem ordinem docuit. Nihil in diſpoſitione Vrbis ad Romanum ſpectare Pontificem ſufficere ſibi Eccleſiaſticum iudicium debere.* Oth. loc. cit.

CAPVT IV.

Quid Arnaldus doctrina ſua effecerit?

AD hanc ipſam ætatem vbicunque conuerſatus eſt (Arnaldus) *tam fœda poſt ſe, & tam ſæua reliquit veſtigia, vt vbi ſemel fixerit pedem, illuc vltra redire non audeat. Denique ipſam in qua natus eſt, valde atrociter commouit terram. In tantum verò huius venenoſæ doctrinæ cœpit inualeſcere malum, vt non ſolum nobilium Romanorum, & Cardinalium diruerentur domus, & ſplendida palatia, verum etiam de Cardinalibus reuerendæ perſonæ; inhoneſte, ſauciatis quibuſdam, à furente plebe tractarentur.*

S. Bernard. Epiſt. 195.
Oth. loc. cit.
Fructus Euangelij Arnaldici. Similes paſſim videre eſt Euangelij Lutherani & Caluiniani.

Digitized by Google

Ligur. loc. cit.

Ille ſuam vecors in clerum, Pontificemque,
Atque alias plures adeo commouerat Vrbes,
Vt iam ludibrio ſacer, extremoq́; pudori
Clerus haberetur. Quod adhuc, ni fallor, in illa
Gente nocet, multúmque ſacro detruncat honori.

Oth. lib. 1. cap. 27.

Adeo autem *totam penè vrbem, ac præcipuè populum aduerſus Pontificem concitauit*, vt Conradum Regem Romam inuitarent ad auſpicandam Arnaldicam Romanæ Reipublicæ, & priſcæ Maieſtatis Monarchiam; datâ ad Regem Epiſtolâ *plena fatuitatis*, quam Otho Friſingenſis Hiſtoriæ ſuæ intexuit; in qua hos etiam Arnaldicos verſus reperies;

Oth. loc. cit. cap. 8.

Rex valeat, quidquid cupit, obtineat; ſuper hoſtes
Imperium teneat: Romæ ſedeat, regat orbem.
Princeps terrarum, ceu fecit, Iuſtinianus.
Cæſaris accipiat Cæſar; quæ ſunt ſua, Præſul,
Vt Chriſtus iuſſit, Petro ſoluente tributum.

Oth. loc. cit.

At Chriſtianiſſimus Princeps huiuſmodi verbis ſiue næniis præbere aures abnuit: quinimo venientes ad ſe ex parte Romanæ Eccleſiæ viros magnos & claros, quorum vnus Guido Piſanus, eiuſdem Curiæ Cardinalis & Cancellarius erat, renouationemque antiquorum priuilegiorum ſuorum poſtulantes, honorificè ſuſcepit, & honeſtè dimiſit.

CAPVT V.

Quibus modis Arnaldus populum in clericos concitarit?

I.

S. Bernard. Epiſt. 195. Ligur. loc. cit.

BLANDIS ſermonibus, & ſimulatione virtutum; vt ſupra ex S. Bernardo audiuimus.

----Pul-

--------Pulchram fallendi nouerat artem
Veris falſa probans; quia tantum falſa loquendo
Fallere nemo poteſt. Veri ſub imagine falſum
Influit, & furtim deceptas occupat aures.

Habebat Arnaldus & *artem & voluntatem nocendi.* *S. Bernard. Epiſt. 196.*

II. Inſectatione Cleri.

------molles q; cibos, cultus q; nitorem *Ligur. loc. cit.*
Illicitoſq; thoros, laſciuaq; gaudia Cleri
Pontificum faſtus, Abbatum deniq; laxos
Damnabat penitus mores, Monachoſq; ſuperbos.

Idque non tam ex veritate, quàm, vt Otho ait, *ex Eccleſiaſtici honoris inuidia*; vt & hodie fit, vbi ex feſtuca aliena faciunt trabem; & ex trabe ſua feſtucam; imò plerumque trabem ſuam multo maximam & craſſiſſimam, ne feſtucam quidem reputant.

III. Peruerſa ſacræ Scripturæ explicatione. *Otho. lib. 2. cap. 20.* *Nam laicis prurientes erga Clerum aures habentibus Eccleſiaſticas malitioſè exponebat ſcripturas.*

IV. Obiectu exoptatiſſimæ offæ; quæ eſt deprædatio bonorum Eccleſiaſticorum. Quo hamo, vtpote aureo, non tantum vulgus, ſed & Summates facillimè capiuntur & decipiuntur, rati, ſe omnes mox ex his tam opimis ſpolijs Crœſos fore. Sed experientia contrarium perſpicuè docet.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VI.

Damnatio Arnaldi in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio II. Pontif. eiuſq; trans Alpes fuga.

Oth. loc. cit. DVM (Arnaldus) Brixienſem Eccleſiam perturbaret, in magno Concilio Romæ ſub Innocentio habito (Anno M. C. XXXIX.) *ab Epiſcopo ciuitatis illius* (Brixienſis) *viriſque religioſis accuſatur. Romanus ergo Pontifex, ne pernicioſum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit; ſicque factum eſt.** *Accuſatus apud Dominum Papam ſchiſmate peſsimo, natali ſolo pulſus eſt; etiam & abiurare compulſus reuerſionem, niſi ad ipſius Apoſtolici permiſsionem: pro ſimili deinde cauſſa & à regno Francorum exturbatus eſt, ſchiſmaticus inſignis: Execratus quippe à Petro Apoſtolo, adhæſerat Petro Abailardo. Cuius omnes errores ab Eccleſia iam deprehenſos atque damnatos, cum illo etiam, & pro illo, defendere acriter & pertinaciter conabatur;* qui

* S. Bern. Epiſt. 195.

Lig. loc. cit.

Mox in Concilio Romæ damnatus ab illo
Præſule, cui numeros vetitum contingere noſtros,
Nomen ab innocua ducit laudabile vita.

Oth. loc. cit. *Ita homo de Italia fugiens, ad Tranſalpina ſe contulit: ibique in oppido Alemanniæ* * *Turego officium Doctoris aſſumens, pernicioſum dogma aliquot diebus diſſeminauit.*

* Zürich.

Territus, & miſeræ confuſus imagine culpæ,
Fugit ab Vrbe ſua, Tranſalpiniſq; receptus
Quæ ſibi vicinas Alemannia ſuſpicit Alpes
Nobile Turegum, Doctoris nomine falſo,
Inſedit, totamq; breui ſub tempore terram.

Perſi-

Perfidus impuri fœdauit dogmatis aura
Vnde venenato dudum corrupta ſapore,
Et nimium falſi doctrinæ vatis inhærens,
Seruat adhuc vna guſtum gens illa paternæ.

Et in his omnibus non eſt auerſus furor eius; ſed adhuc manus eius (Arnaldi) *extenta; nam etiam ita vagus & profugus ſuper terram, quòd iam non licet inter ſuos, non ceſſat apud alienos, tanquam Leo rugiens circuiens & quærens, quem deuoret.* *S. Bernard. Epiſt. 195.*

Quia verò Turegum (hodie Tigurum, Primaria Heluetiorum Vrbs) erat in Diœceſi Conſtantienſis Epiſcopi, ideo S. Bernardus, ſollicitus, ne tantus impoſtor irreparabilia damna Turegi daret, ad Conſtantienſem Præſulem Epiſtolam miſit, qua eum ſui officij monuit, & vt de lupo hoc ab ouilibus arcendo quàm ſtudioſiſſimè laboraret, ſeriò cohortatus eſt. *Eſt num. 195. inter Epiſt. S. Bernard.* Neque vero S. Bernardus pro eo fidei defendendæ feruore, quo incenſus erat, quidquam loci aut quietis peſtilenti huic Hæretico conceſſit. Quocirca cum intellexiſſet, eum verſari in comitatu Guidonis, Apoſtolici Legati, ad eundem grauiſſimam de hoc Nouatore expellendo Epiſtolam dedit. *S. Bernard. Epiſt. 196.* Arnaldus, *quem Brixia euomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult recipere, fertur eſſe vobiſcum*: cui *fauere, Domino Papæ contradicere eſt; etiam Domino Deo, per quemcumque enim iuſta ſententia iuſtè detur, ab illo certum eſt proceſſiſſe, qui loquitur in Propheta:* Ego, qui loquor iuſtitiam. *Iſa. 63.* *Non ſine cauſa vigor Apoſtolicus hominem Italia ortum, tranſalpinare coëgit: repatriare non patitur. Quis enim extraneorum, ad quos eiectus eſt, non eum omnimodis cuperet ſuis reddidiſſe? Et certè ſic ſe habere ad omnes, vt omnibus odio habeatur, approbatio*

iudicij eſt, quod portat, ne quis dicat ſubreptum fuiſſe Domino Papæ.

Hæc & alia huius generis S. Bernardus ad Guidonem: qui etiam in Epiſtola ad Epiſcopum Conſtantienſem arbitratur ſatius eſſe Hæreticum iſtum *ligare, quã fugare, ne iam diſcurrere, & eo nocere plus poſſit. Hoc enim & Dominus Papa, cum adhuc eſſet apud nos* (Arnaldus) *ob mala, quæ de ipſo audiebat, fieri ſcribendo mandauit; ſed non fuit, qui faceret bonum.*

Obſerua autem hic obiter imperitiam Illyrici, qui in Catalogo *Teſtium*, Arnaldum creat Epiſcopum Brixienſem, ſuffragatore Balæo, eiuſdem corij, vel adhuc deterioris, ſectario. Sed Epiſcopum nunquam fuiſſe, euidens eſt ex Othone Friſingenſi, S. Bernardo, & Ligurino.

CAPVT VII.

Pernicioſus Arnaldi reditus Romam.

Otho Friſing.

C*Omperta morte Innocentij* (ſecundi Anno M. C. XLIII.) *circa principia Pontificatus Eugenij, Vrbem ingreſſus, cum eam contra Pontificem ſuum in ſeditionem concitatam inueniſſet, viri ſapientis haud ſectatus conſilium, de huiuſmodi dicentis:* Ne in eius ignem ligna ſtruas; *amplius eam in ſeditionem excitauit, proponens antiquorum Romanorum exempla,* &c. Eadem carmine Ligurinus.

Aſt vbi, de medio ſublato præſule ſummo,
Eugenius ſacræ ſuſcepit iura cathedræ;
Ille Petri ſolidam cupiens conuellere petram,
Vt caput infirmum per cætera membra dolorem
Diffundit, Romana petit temerarius auſu

Mœnia

Mœnia ſacrilego, totamq́; nefarius Vrbem
Inficit, impuri corruptam ſemine verbi:
Et populi tantas in Clerum concitat iras,
Vt penitus nullum ſummo deferret honorem
Pontifici, Clerumq́; odio vexaret iniquo.
Et ſi quis, cui mens æqui & reuerentior eſſet,
Et meliora pio flagrarent viſcera Voto:
Forte refragari, ſeu diſſuadere furorem
Auſus erat, ſeſeq́; nouis opponere monſtris:
Omnibus ereptis, ſubuerſâ funditus æde,
Corporis afflictu, ſeu tandem ſanguine fuſo
Clericus, aut etiam popularis facta luebat.
Quin etiam titulos Vrbis renouare vetuſtos;
Patricios recreare viros, priſcosq́; Quirites,
Nomine plebeio ſecernere nomen Equeſtre,
Iura tribunorum, ſanctum reparare Senatum,
Et ſenio feſſas, mutasq́; reponere leges,
Lapſa ruinoſis, & adhuc pendentia muris
Reddere primæuo Capitolia priſca nitori,
Conſiliis, armisq́; ſua moderamina ſummæ
Arbitrio tractare ſuo. Nil iuris in hac re
Pontifici ſummo, modicum concedere Regi,
Suadebat populo; ſic læſa ſtultus vterq;
Maieſtate reum geminæ ſe fecerat aulæ.

Imò Eugenio Pontifici ex Vrbe abeundum fuit, qui *Viterbium veniens, ibi per aliquod tempus moram fecit. At Romanus Populus cum patricio ſuo Iordane in furorem verſus, præfecturæ dignitatem abolentes, omnes principes ac nobiles ex ciuibus ad ſubiectionem Patricij compellunt, & non ſolum quorundam illuſtrium laicorum turres, ſed & Cardinalium ac Clericorum domos ſubruentes, prædam immenſam diripiunt.* *Oth. lib. 7. Chron. c. 31.*

Digitized by Google

Eccleſiam autem B. Petri, omnium Eccleſiarum caput ſacrilege & profaniſſimè incaſtellare non metuunt, peregrinos cauſſa orationis aduenientes, ad oblationem quæſtus gratia, plagis & verberibus cogunt; ac quoſdam ex ipſis offerre nolentes, in ipſa porticu & veſtibulo Templi nefario auſu occidere non verentur. Quas ob turbas S. Bernardus Epiſtolam ad Romanos dedit; & alteram ad Conradum Regem. Et ſunt Epiſt. Num. 242. & 243. & hæc contigerunt Anno M. C. XLV.

CAPVT VIII.

Arnaldus cum ſuis Arnaldiſtis tumultuatur in Vrbe vſque ad primum Annum Pontificatus Adriani IV.

TESTATVM facit hoc Bibliothecæ Vaticanę Manuſcriptus Codex, qui res geſtas Hadriani IV. continet. Ex quo Baronius Anno Redemptoris M. D. LV. promit ſequentia. *In diebus illis Arnaldus Brixienſis Hæreticus Vrbem intrare præſumpſerat, & erroris ſui venena diſſeminans, mentes à ſimpliciſſima veritatis via ſubuertere conabatur; pro cuius expulſione ſupradicti Eugenius & Anaſtaſius Romani Pontifices plurimum laborauerunt, ſed fauore & potentiâ quorundam peruerſorum ciuium, & maximè ſenatorum, qui tunc ad Regimen à populo fuerant inſtituti, ante dictus hæreticus munitus & tutus contra inhibitionem Hadriani Papæ, in eâdem ciuitate procaciter morabatur, atque ipſi Hadriano, cæteriſque Patribus inſidiari cœpit, & publicè, atque atrociter aduerſari.*

Venerabilem namq; Virum Dominum Gerardum presbyterum

byterum Cardinalem tituli ſanctæ Pudentianæ ad præſentiam ipſius Pontificis euntem, quidam ex ipſis hæreticis auſu temerario in Via ſacra inuadere præſumpſerunt, & ad interitum vulnerauerunt. Quapropter Pontifex ipſe ciuitatem Romanam interdicto ſuppoſuit; & vſque ad quartam feriam maioris hebdomadæ vniuerſa ciuitas à diuinis ceſſauit officiis. Tunc verò præfati Senatores compulſi à Clero & populo Romano, acceſſerunt ad præſentiam eiuſdem Pontificis, & ad ipſius mandatum, ſupra ſancta quatuor Euangelia iurauerunt, quod prædictum Arnaldum hæreticum, & alios ipſius ſectatores, de tota Vrbe Romana, & eius finibus expellerent; niſi ad mandatum & obedientiam ipſius Papæ redirent. Sic itaque ipſis eiectis, & ciuitate ab ipſo ſoluta, repleti ſunt omnes gaudio magno, laudantes Dominum pariter & benedicentes.

Reſpexit ad has ab Arnaldo & Arnaldiſtis irrogatas iniurias Ligurinus his de Hadriano apud Fridericum Imp. conquerente verſibus:

Sedis Apoſtolicæ Præſul, ſummusq́; ſacerdos
Tunc Adrianus erat; qui fama lætus eâdem,
Protinus, eximia Cleri ſtipante corona,
Occurrit, magnasq́; Viro, triſtesq́; querelas,
Multaq́; facta ſuæ crudelia pertulit Vrbis,
Contemni ſeſe referens, populiq́; furentis
Iurgia, probra, minas, riſus, conuicia, rixas
Sæpe pati: clerumq́; ſuum, ceu vindice nullo
Expoſitum probris, crebras perferre rapinas
Pulſari graſſante manu, ferróue laceſſi.

Nec laicos tantum ab obedientia Cleri, ſed & ipſos Clericos ab obſequio ſuperioribus Eccleſiaſticis præſtando nefarius Arnaldus auerterat, vt liquet ex literis vel potius querelis Apoſtolicis Eugenij III.

Digitized by Google

Hadriani IV. & Alexandri III. quas inuenies apud Baron. Anno M.C. XLVIII.N. 38.

CAPVT IX.

Arnaldus captus, in furcam actus, & in cinerem verſus Anno CHRISTI *M. C. LV.*

Oth. lib. 2. cap. 20.

CVm ſententia paſtorum iuſtè in eum (Arnaldum) *& Canonicè prolata, eius iudicio, tanquam omnino auctoritatis vacua, contemneretur, tandem in manus quorundam incidens, in Thuſciæ finibus captus, principis* (Imperatoris Friderici) *examini reſeruatus eſt, & ad vltimum à præfecto Vrbis ad lignum adactus, ac rogo in puluerem redacto funere ne à ſtolida plebe corpus eius venerationi haberetur, in Tiberim ſparſus.*

Ligur. loc. cit.

Vnde etiam tandem, (neq; enim reor eſſe ſilendum)
Ne, de funeſto repetatur poſtea ſermo,
Iudicio Cleri, noſtro ſub principe victus,
Appenſusq; Cruci, flammaq; cremante ſolutus
In cineres, Tiberine, tuas eſt ſparſus in vndas,
Ne ſtolidæ plebis, quem fecerat, improbus error,
Martyris oſſa nouo cinere ſue foueret honore.

At quomodo & à quibus Arnaldus captus fuerit, diſtinctius explicat vetus Codex apud Baronium Anno M. C. L V. Hadrianus enim Cardinalibus, Iacobo, Gerardo & Gregorio, miſſis ad Fridericum Imperatorem, hæc in mandatis dedit; *vt redderet ijſdem Cardinalibus Arnaldum Hæreticum (in manus enim ipſius deuenerat) quem Vicecomites Campaniæ abſtulerant à Magiſtro Gerardo Cardinali Diacono ſancti Nicolai apud Otriculos, vbi eum ceperat; quem tanquā Prophetā in terra ſua cū*

omni honore habebant. Rex verò, auditis Domini Papæ mandatis, continuò miſſis apparitoribus, cepit vnum de Vicecomitibus; alijsq́; valdè perterritus, eundem hæreticum in manus Cardinalium ſtatim reſtituit.

Eidem Arnaldo, breuiter, ſed efficaciter parentauit Godefridus Viterbienſis.

Arnaldus capitur, quem Brixia ſenſit alumnum.
Dogmata cuius erant, quaſi peruertentia mundum.
Strangulat hunc laqueus, ignis & vnda vehunt.

Hic finis ſcelerati Arnaldi; cuius ſectatores Arnaldiſtæ dicti, nominatim damnantur in cap. 2. *Excommunicamus*, ext. de *Hæreticis*, & in Authentica Friderici II. Imp. *de ſtatutis & conſuetudinibus contra libertatem Eccleſiæ editis*: Et in edictis contra Hæreticos, quę exſtant inter Epiſtolas Petri de Vineis; de quibus nuper fusè Prolegomena noſtra in Auctores aduerſus ſectam Waldenſium. Hæc de Arnaldo, Arnaldiſtarum, veterum & recentium progenitore.

CAPVT X.

De nouis Arnaldiſtis.

VBERA Arnaldi proculdubio Wiclephus quoq; ſuxerat: id enim teſtanť cum alia eius placita, tum Articulus iſte, q̃ eſt Decimus inter illos, quos Conciliū Cōſtāntienſe damnauit. *Cōtra ſcripturā ſacram eſt, quod viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.* Item *XXXII. Ditare Clerū eſt contra regulā Chriſti.* Et *XXXIII. Sylueſter Papa, & Cōſtantinus Imperator errauerunt Eccleſiā ditādo.* Et *XXXVI. Papā eum omnib. Clericis ſuis poſſeſſionē habentibus, ſunt hæretici, eo quod poſſeſſiones habent, & cōſentientes eis, omnes videlicet Domini ſeculares, & cæteri laici.* Deniq; *XXXIX. Imperator & Domini ſæculares ſunt ſeducti à Diabolo, vt Eccleſiam dotarent bonis temporalibus.*

Qui

Digitized by Google

Qui Articuli perſpicuè *Arnaldizant*. Arnaldi Alaſtor Wiclephum occupauerat; & huius operâ Huſſum; & tandem quoque Sectarios noſtros, Lutheranos, Zvvinglianos, Caluinianos, qui in bona Eccleſiaſticorum; in opes, & opulentiam Epiſcoporum; pręſertim Romani Pontificis acerrimis Satyris inuecti, principes & magiſtratus politicos ad tàm opimam prædam non negligendam excitarunt & incenderunt; quemadmodum & ad hoc, vt Clerum poteſtati ſuæ ſubderent, nec à ſua iuriſdictione exemptum eſſe ſinerent: *Clericis ſufficere ad alimoniam oblationes fidelium, aut ſtipendium à magiſtratu decretum; longè ſatius & inſtitutis Chriſtianis conformius eſſe, vt qui ſpirituales appellantur; procuratione bonorum externorum non occupentur; hæc omnia ærario ſeu fiſco vindicari debere, ſublata penitus omni libertate & immunitate Eccleſiaſtica.*

Nec nihil clamatores iſti, & laicorum adulatores profecerunt; imò tantum pleriſque in locis profecerunt, vt doleant, doloremque ſuum lamentabilibus threnodijs teſtificentur; ſe tantum profeciſſe; prout apertè docent illa, quæ ex Sarauia, Riuio, Sarcerio, Leiſero, ipſoq́; adeo Luthero, attuli cum alibi, tum in libro ad Regem Angliæ cap. 14. & lib. 1. *Conſiderationum* ad Theologos Venetos Conſideratione IV. Hic ſatis erit referre verba Lutheri ex libro *de Vſuris*, vbi ita infit. *Quod ſi vnus, atque alter* (Prędicans) *ſic ſtabiliuit res ſuas, & tantum comparſit, vnde vxori vidua, & liberis orphanis domunculam emere poſſit, ibi reliqui ferè omnes & veri ſunt mendici, & mendicos relinquunt poſt ſe liberos, & vxorem, vita hac defuncti. Quod ſi quid comparſerint, vnde vidua, & orphani ſuſtentare ſe poſſint, coguntur tamen manere in infimo gradu inter ciues, & ruſticos,*

Digitized by Google

eos, ſuntq́ deſpicabiles, ac viles, nulloq́ in precio, & honore. Nam decem aureis non poſſunt ſe oſtentare, & ſuperbire: Hoc (ruſtici, ciues) *ſciunt, vident, audiunt, & tactu, vt ſic dicam, deprehendunt, ac percipiunt palpabiliter, craſſè, clarè, & apertè, & nimis id eſt manifeſtum: nihilo ſecius tamen ferociunt, & contra miſeros concionatores inſurgunt, illisq́ illudentes, & eos ridentes clamant, ac vociferantur; ſacrificulos, inquit, non oportet imperitare, & dominos eſſe.* Hæc Lutherus. Ex quibus dilucidè apparet, quid *Arnaldiſmo* ſuo Prędicantes hoc tempore effecerint. Inciderunt nimirum in foueam, quam fecerunt; & conſultoribus malum conſilium peſſimè ceſſit; & nunc tam paupertatis, quàm ciuilis magiſtratus iugo preſſi gemunt, & libenter ſe in libertatem aſſererent; ſed *ſerò ſapiunt Phryges.* Viuendum eſt legibus, quas ipſi ſibi dixerunt & fixerunt ſine vlla miſſionis aut remiſſionis ſpe; nam hirudines iſtæ, etiam plenæ cruoris; cutim non mittunt.

Inter hos Arnaldiſtas eminet nunc Melchior Guldinaſtus ex prouincia Heluetiæ Turgauia, in cuius Metropoli Turego Arnaldus olim ſpiritum ſuum abundè effudit; ex qua effuſione ad hunc quoque noſtrum Arnaldiſtam mali illius genij non modica portio venit; qui maiora canit, humilibus contemptis myricis; nam ipſum Pontificem Romanum de ſolio deijciendum, & in ordinem cogendum, fortuniſque ſuis exuendum, & Imperatori ſubſternendũ eſſe; immenſis voluminum *Nugamentis* perſuadere conatur. Quod ſi fiat; omnia ſalua fore, & Saturnia regna reuerſura promittit.

Et quidem, quæ Arnaldiſta noſter in tribus Cõſtitutionum Imperialium Tomis effutiuerat; ſatis

Digitized by Google

examinata & diſcuſſa ſunt in Apologia Baroniana, & in *Indiculo* Impoſturarum Tertij Tomi; nuper denique in Reſponſo ad *Arnaldocaluiniſticam Replicationem.* Interea de Romani Imperij incolumitate, admodum ſcilicet ſollicitus, Caluiniſta Arnaldicus, vaſtum volumen in publicum extruſit; cui titulum dedit: *Monarchia S. Romani Imperij; ſiue, Tractatus de Iuriſdictione Imperiali ſeu Regia; & Pontificia, ſeu Sacerdotali; deque poteſtate Imperatoris, & Papæ, cum diſtinctione vtriuſque regiminis, Politici & Eccleſiaſtici.* Pulchrè ſcilicet, hoc eſt, prorſus Arnaldicè, vtramque poteſtatem *Arnaldicola* iſte diſcriminat; ita vt ſi Arnaldus ab inferis redux Caluiniſtæ huius laborem intueretur; nihil aliud acclamaturus eſſet, quam illud:

Pulchrè, bene, rectè.
Qui me olim docuit, te ſpiritus erudit idem.
Macte nouo genio, ſic, me duce & auſpice, ad ignem,
Ad furcamq; itur, gelidasq; & Tybridis vndas.

Cuius Arnaldici libri vanitas apparet ex *Titulo*, ex *Præfatione*; ex *Auctoribus*, quos in hanc congeriem congeſſit; & ex *Notis* ad hos Auctores. De ſingulis breuiter dicemus; inuolutoſque *Arnaldiſmos* euoluemus.

CAPVT

CAPVT XI.

Librum Arnaldogoldaſticum potius Morarchiam, quam Monarchiam inſcribi debere.

PRIMA & generalis cauſſa eſt; quia non continet Romani Imperij ritus, mores, conſuetudines, modumque & formam gubernandi; ſed ſtultitiam Arnaldogoldaſticam, eamque non exiguam, ſed ſummam, atque adeo *Archimoriam*, vt non immeritò ſceptra *Moriæ*, cum titulo latè dominantis MORARCHÆ, huic rediuiuo Arnaldo deferantur. Quod ni fieret, iure nobiſcum expoſtularet. An non enim Morarcha, & Princeps fatuorum ille; qui hanc *Moriam* exſpuit? *Imperator eſt Pontifex Maximus.* At hoc facit Goldaſtus in Epiſtola Dedicatoria ſuæ *Morarchiæ.* Vbi vnquam in Imperij Romani *Monarchia* à temporibus Caroli Magni, vſque ad hanc noſtram ætatem; (vt anteriora tempora Imperatorum occidentalium prætercam) auditum eſt; Imperatorem eſſe *Pontificem Maximum*? Quis vnquam Imperator à Carolo Magno vſque ad hodiernum noſtrum Auguſtiſſimum & Sacratiſſimum Imperatorem *Matthiam* hoc nomine primũ; Pontificis Maximi titulum, aut ipſe ſibi tribuit, aut ab aliis tributum admiſit? Ne ipſi quidem ſchiſmatici Imperatores hoc fecerunt. Teſtes do Henricos, Fridericos, & ſi qui ſunt alij; qui licet cum nõnullis Romanis Põtificibus grauiſſimas ſimultates exercerẽt; ipſi tamẽ Pontificatũ Maximum nunq̃ ſibi arrogarunt; ſed ſemper legi-

timis Pontificibus, quos oderant; alios *Pſeudopapas* vel reipſa oppoſuerunt, vel, vt opponerentur, allaborarunt. Neque vllus Auctor ex his, qui Apologias pro ſchiſmaticis Imperatoribus conſcripsêre, vt Marſilius de Padua, Ioannes de Ianduno, Ockamus & alij, Imperatoribus Pontificatum Maximum detulerunt; aut Imperatores, quos lingua & calamo tuebantur, *Pontificis Maximi* appellatione cohoneſtarunt: Omnibus enim ludibrio fuiſſent, ſi tale quid deſignaſſent.

Imò arbitror nullum eſſe ex triginta illis Auctoribus, quos ſuo in Catalogo enumerat Arnaldiſta, qui tale quid auſus fuerit; niſi excipiendi ſint vnus vel alter Anglus, & nominatim Ioannes Beckenſavv, qui Henrico VIII. Regi ſuo adulati, eum *poſt Chriſtum immediatè, Eccleſiæ Anglicanæ & Hibernicæ ſupremum caput* conſalutarunt; Et hanc liberalitatem ſuam ad alia quoq; Regna eorumq; Reges extenderunt; quorum tamen nemo Britannica hac munificentia vti voluit. Neque ipſe Henricus VIII. æquo, vt opinor, animo accepiſſet; ſi quis illum ſiue per literas, ſiue coram, hunc in modum compellaſſet; *Sanctiſſime & beatiſſime Pontifex Maxime*; ſupplicamus *ſanctitati* ſeu *beatitudini veſtræ*, &c. Longè adhuc mirificentius fuiſſet, ſi quis Reginam Eliſabetham, æquè ac Henricum, ſupremum Eccleſię Anglicanæ caput, ſic affatus fuiſſet: *Sanctiſſima & beatiſſima Pontifex* vel *Pontificiſſa*.

Sed relictis Anglis, ad Imperatorem in Germaniam redeo; qui ſi eſt *Pontifex Maximus*; Vos ergo Caluiniſtæ & Lutheriſtæ in Imperio degentes, *Pontificij* eſtis; quia Imperatorij. Si eſt *Pontifex Maximus* Impera-

Digitized by Google

perator; ergo eſt etiam *Papa*; quia Pontifex Maximus eſt *Papa*. Eſtis ergo vos Caluini & Lutheri de grege ſegreges *Papiſtæ*; quia *Papæ*, hoc eſt, Imperatori, adhæretis, ſi non vt debetis, ſaltem vt vultis; ſi non vt decet, ſaltem vt lubet. Verum hanc *moriam* immenſamq; inſipientiam vel puerulus *ſeptuennis* refellat; Ex quo ſi perconteris, vbi ſit *Papa* (der Bapſt) non mittet te Pragam, aut Viennam; ſed Romam. Si rurſum quęras; qui nam ſint Bäpſtiſch/ ſeu Bäpſtlich/ non Lutheranos, aut Caluinianos digito intento monſtrabit, ſed eos, qui ſub vexillo Romani Antiſtitis militant.

Nec ſcio, quomodo Arnaldiſta ex Imperatore Pontificem Maximum faciat; nam ſi id ita eſt; eſt ergo Imperator, ſupremum, & quidem viſibile caput Eccleſię. At Morarchæ ſodales *Caluinicolæ* & *Martiniſequæ*, inter cætera, hoc etiam miſſili noſtrum Pontificem, (quẽ vt viſibile caput Eccleſiæ veneramur) oppugnant, quòd Eccleſia, aliud caput non habeat quã Chriſtum; alioqui fore bicipitem, hoc eſt, monſtroſam. At ſaltem Eccleſia, quæ eſt in Imperio, erit, ex ſententia Arnaldiſtæ, biceps, quia & caput, Chriſtũ: & caput, Imperatorem habet. Sic Eccleſiæ Anglicana, & ſingulorum Regnorum, quæ ſuos Reges habent; erunt bicipites; quandoquidem quilibet Rex & Magiſtratus, qui ſuperiorem non agnoſcit, ſuo in Regno ac ditione Pontifex Maximus eſt, hoc eſt, caput aſpectabile ſuæ Eccleſiæ: iſtud enim Pontificis Maximi nomenclatura deſignat.

Ad extremum quæro, cuiuſnam Eccleſiæ Imperator ſit Pontifex Maximus. An veſtræ, hoc eſt, Caluinianæ? An Lutheranæ? An Põtificiæ? Nam vt omnium

nium Pontifex Maximus ſit, id haud fieri quibit, cum tanta inter illas diuerſitas cernatur. Si dicas; eſſe Caluinianorum, aut Lutheranorum; ſuadeo, vt quo huius tui Reſponſi certior fias; veritatem eius, ſupplicis libelli oblatione, ex ipſo inuictiſſimo Imperatore perſpicuè intelligere ſtudeas; non negabit tibi ſuam operam, me etiam deprecante; Reuerendiſſimus & Illuſtriſſimus Præſul Viennenſis *Melchior Kleſelius*. Vbi reſponſum acceperis, tum renuncia mihi: Aut ſi hęc ratio veritatis inueſtigandæ tibi minus arridet; elige hanc aliam: Et literas da ad ſacratiſſimum Imperatorem, hac Epigraphe; *Sanctiſſimo & beatiſſimo Patri ac Domino, Domino Matthiæ, omnium Eccleſiarum, quæ ſunt in Imperio, Pontifici Maximo.* Quis, lecto hoc titulo, te non quamprimum velut ceritum. Vulcaneis vinculis vinciendum, vel in caueam adamantinis clathris munitam compingendum exiſtimabit, vt inde ius Morarchiæ tuæ ſubditis tuis dicas? Et tamen ſi tuæ *Moriæ* concorditer agere velles, hoc titulo Auguſtiſſimum noſtrum Imperatorem affari deberes.

CAPVT XII.

Quæ nam munia nouus Arnaldus ſuo Pontifici Maximo adſcribat.

PRÆCLARA ſanè, & obſeruatu inprimis digna, tanquam luculenta Moriæ Goldaſticæ teſtimonia. Audi mira mirifica; quorum tamen ſimilia euomuit Arnaldiſta iam in Præfatione tertij Tomi Conſtitutionum Imperialium ad Sereniſ-

reniſſimum Britanniæ Regem *Iacobum*; quem creauit *Summum Pontificem*. Ne igitur erga exteros habeatur munificus; erga patrios & domeſticos Principes parcus & reſtrictus, eadem nunc *Pontificatus Maximi* infula ſeu tænia Auguſtiſſimum noſtrum Imperatorem redimire aggreditur, etiam aſſignatis functionibus, ne, quid ſibi ſit agendum, ignoret. Quid igitur negotij huic nouo *Pontifici Maximo?* Eſt, inquit, τῶν ἐκτὸς ἐπίσκοπος *rerum exteriorum in Eccleſia Epiſcopus ac inſpector. At verò Papa eſt, ſi propriè velimus loqui, Sacerdos ſiue Presbyter ſummus*, id eſt, τῶν εἴσω τῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, *rerum interiorum in Eccleſia Epiſcopus atque Superintendens*. Prius membrum ait eſſe à Conſtantino Magno, qui ſe talium rerum Epiſcopum pronunciarit: Poſterius membrum ex officina Morarchæ prodit; ſed ita, fuci cauſſa, proponitur; quaſi etiam à Conſtantino fluxerit: ſed diſſimulemus iſta.

Illud potius diſpiciamus, quæ ſint *res in Eccleſia exteriores*; quæ *interiores in Eccleſia*, de quibus etiam diſſeruit Caluiniſta in proœmio tertij Tomi ad Regem Britanniæ, cum de hoc ipſo ſummi Pontificatus apice ex Morarchiæ ſuæ ſolio oracula dictaret. *Res*, inquit, *in Eccleſia exteriores ſunt, defenſio Eccleſiæ, cuſtodia diſciplinæ Eccleſiaſticæ, rectè atque ordine gerendæ, Conciliorum indictio, ſanctio Canonum & Decretorum; emendatio cultus diuini, abrogatio ſuperſtitionum & idololatriarum, obſeruatio cæremoniarum Eccleſiaſticarum; notatio vitæ & honeſtatis Clericorum, punitio impiè ac flagitioſe viuentium, Miniſtrorum Eccleſiæ poſitio & depoſitio & ſi quæ ſunt alia.* Sunt autem alia, (eſt enim ſtultitiæ iſtius fons inexhauſtus) quæ in Epiſtola ad

ad Regem Angliæ percenſentur: nimirum, *ieiunia edicere, rogationes & ſupplicationes publicas mandare, laudes diuinas publicè habendas iubere; cauere, vt bona Eccleſiaſtica in pauperum vſus & fabricarum Eccleſiæ rectè diſtribuantur, feſtorum curam gerere, ferias diſponere, faſtos ſiue Calendaria recenſere, &c.*

Verumenimuero deliramenta hæc pluſquam anilia examinauimus iam & refutauimus in Goldaſtinarum *Impoſturarum Indiculo* cap. 3. Paucula in præſenti addamus; & inprimis hoc, Conſtantinum per τὰ ἐκτὸς intellexiſſe *cauſſas ſæculares, politicas ſeu ciuiles*, earumque ſeſe vocaſſe *Epiſcopum*, hoc eſt, inſpectorem, moderatorem, & cognitorem. Quæ autem res ſeu cauſſæ nomine τῶν ἐκτὸς comprehenderentur, ſpeciatim non explicuit Conſtantinus. At Conſtantini vicem ſuppleuit Caluiniſta: ſed tam fatuè & fungine, vt quo magis progredior, eo magis confirmer, librum de quo loquor, non *Monarchiam*, ſed *Morarchiam* appellari debere. Vbi enim vnquam auditum eſt, rem ſeu cauſſam ciuilem eſſe, *Conciliorum indictionem; ſanctionem Canonum & Decretorum Eccleſiaſticorum; Emendationem cultus diuini; curam, vt Clerici honeſtè ſuoque ſtatui conſentaneè viuant; indicere, ieiunia, ſupplicationes, feſta, & pleraque alia*, quæ Arnaldo caluiniſta enumerat?

Vbi vnquam auditum eſt, vllum Orthodoxum Imperatorem hæc talia ſibi arrogaſſe; & quidē quaſi ex officio Maximoq; Pontificatu ſibi competentia? Vbi vnquam auditum eſt, ouiculam, gregis Dominici, qualis Imperator, Rex, Princeps, paſtoribus conuentus indixiſſe; leges præſcripſiſſe, eoſdemque conſtituiſſe, deſtituiſſe, poſuiſſe, depoſuiſſe, pœnis affeciſſe;

ciſſe; idque tanquam ex munere ſibi commiſſo ac credito? Hircorum iſta ſunt; non agnorum aut ouium. Taurorum cornupetarum, non manſuetæ illius pecudis, quæ vocem paſtoris ſui lubens volenſque ſequitur. Arnaldica iſthæc ſunt, præſertim iſtud, clericos politico tribunali ſubijcere, vt eius iudicio ſtent vel cadant. Quamquam tolerabilius inſaniuit Arnaldus, quam iſte Arnaldiſta; Papam enim & Clerum non ſubiecit Imperatori, tanquam Pontifici Maximo; ſed ſolum vt Principi Politico: tametſi & hoc non niſi ex ſolemni Hæreticis *Morarchia* proceſſit; Nullus enim Princeps, gnarus, quibus terminis poteſtas ſua & iuriſdictio circumſcriberetur, hanc poteſtatem in Clericos ſibi vendicauit; & ſi qui vel ex imprudentia, vel odio & indignatione, vel ex cupiditate poteſtatis ſuæ limites proferendi, aliquid libertati Eccleſiaſticæ aduerſum tentarunt, ij poſtea, meliore mente recepta, vel retrorſum vela dederunt; vel inglorij euanuerunt. Quod ſi qui ſchiſmatici, vel alioqui malè feriati, in Clerum iuriſdictionem ſibi ſumpſerunt, id ab illis non eſt factum titulo Pontificatus Maximi, quem iſte comminiſcitur; ſed titulo Imperatoris aut Regis; verum plerique talia auſi, in viam redierunt.

Deinde, ſi hęc ſunt munia Imperatoris, qua ſummus Pontifex eſt, ſanciat ergo Canones & Decreta Lutheriſtis & Caluiniſtis: Indicat illis Synodos, ſupplicationes, ieiunia, ferias; imperet, vt Dies Rogationum, & Quadrageſimam obſeruent; Mandet Caluiniſtis, vt feſta Apoſtolorum, & Lutheriſtis, vt feſta D. Virginis celebrent; iubeat, vt relicto veteri Calendario, Gregorianum amplectantur, deponat Prædi-

cantes, maximè Caluinianos; immorigeros & ſeditioſos coërcere aggrediatur; videamus, quàm promptè & alacriter Nouatores noſtri, Pontificis Maximi à Caluiniſta creati, iuſſis mandatiſque obedituri ſint; & quam æquo animo paſſuri, ſi ad depoſitionem & punitionem Prædicantium progredi velit.

Habemus iam munera Pontificis Maximi à Goldaſto electi & coronati. Nunc conſideremus, quas functiones Papæ aſſignet. Quem *Pontificem Maximum* non nominat, ſed *Sacerdotem* ſiue *Presbyterum ſummum.* Cauſſam reddit ipſe in præfatione tertij Tomi ad Regem Angliæ, Refutationem reperies in Indiculo cap. 3. Sed vtcunque iſta ſe habent, parum abeſt, quin gratias agam *Morarchæ*, quòd Papam ſummi Sacerdotis ſeu Presbyteri titulo cohoneſtet. Si Papa eſt ſummus Sacerdos; non eſt ergo *Antichriſtus*, vt blaſphemant tui Caluiniſtæ & Lutheriſtæ. Aut igitur hîc à tuis conſecraneis diſcedis ac diſſentis, aut tibi contradicis. Mallem prius illud, quanquam ſuſpicor, poſterius vero propius, & Morarchæ conuenientius eſſe. Nam quomodo Caluini genuinus pullus eſſes, ſi Papam pro ipſiſſimo *Antichriſto* non reputares? Cur ergo hic *Papam* nominas *ſummum Sacerdotem* ſeu *Presbyterum*, cuius ſit *res interiores Eccleſiæ* curare? Num hoc Antichriſto quadrat?

Res autem in Eccleſia interiores videntur eſſe, vt ais, *annunciatio Verbi diuini, Pœnitentiæ prædicatio, adminiſtratio Sacramentorum, poteſtas clauium, viſitatio infirmorum, & conſimilia.* Vbi primum obſeruare oportet, Papæ ab iſto diribitore Arnaldico nihil tribui, quod non etiam, cuiuis, licet infimi ſubſellij & pedaneo

Prædi-

Prædicanti, iudicio aduerſariorum, competat. Quiuis enim Prædicans poteſt, vt quidem Sectarij ſibi perſuadent, viſitare infirmos, annunciare Verbum, prędicare Pœnitentiam, adminiſtrare Sacramenta, & vti clauibus; vt Nouatores opinantur, & alios itidem opinari iubent. Quid ergo ſummus Sacerdos ſeu Presbyter eximium ſeu peculiare habet præ *patellariis* Prædicantibus?

Secundo, Conſtantinus per τὰ ἐκτὸς intelligit negotia ſæcularia & politica; vt ſupra dixi, & per τὰ εἴσω τῆς ἐκκλησίας, (quod diſtinctionis membrum à Caluiniſta eſt) intelligi debent, negotia Eccleſiaſtica.

Iam quæro, quid magis Eccleſiaſticum, *viſitare infirmos*, quod Papæ tribuitur, tanquam *ſummo Presbytero; an indicere Synodos, emendare cultum diuinum, condere Canones & decreta; feſta, ieiunia, & ſupplicationes promulgare*? Et tamen prius illud tribuitur Papæ. Poſteriora, Imperatori.

Præterea; vt phraſin modumque loquendi Caluiniſtæ retineam, quid magis eſt *res intra Eccleſiam*; ſeu *interior Eccleſiæ*, conuocare Synodos, cuſtodia diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ſanctio Canonum, emendatio cultus diuini, & id genus alia, ab Arnaldico Nouatore recenſita; an *viſitatio Infirmorum, lectio ſcripturæ; hæreticorum admonitio*, & alia huius generis, quæ Caluiniſta in Epiſtola ad Britanniæ Regem deblaterat? Nam viſitare & conſolari ægrotos, quiuis poteſt, cui id libet; vt & legere Scripturas, ſi alioqui legendi gnarus ſit; & admonere Hæreticos. Adhæc, poteſtatem

clauium dat Morarcha Papæ: cur eandem negat ſuo Pontifici Maximo? An indicere Synodos, condere Canones, emendare cultum diuinum & ſimilia munia obire; Pontifex Maximus ſine poteſtate clauium poteſt; clauium, inquam, ſaltem iuriſdictionis & ſcientiæ?

Negat inſuper Arnaldiſta planè Morarchicus, *Papæ vllum imperium in Eccleſiam eſſe*; Et tamen non tantum *Papæ*, ſed & vniuerſim omnibus ſacerdotibus concedit poteſtatem *excommunicandi*. An poteſtas excommunicandi eſt ſine imperio, & iuriſdictione? Adde, plus quam mirum videri; Pontificem Maximum præditum eſſe poteſtate ponendi, deponendi & puniendi clericos flagitioſè viuentes, & tamen nō eſſe præditum poteſtate excommunicandi? Mirum quoque foret, ſi Pontifex Maximus non poſſet annunciare verbum, prædicare pœnitentiam, adminiſtrare Sacramenta, præſertim Baptiſmum; hæreticos monere, lapſos recipere, manus imponere. An non & huic Pontifici dictum eſt? *Paſce oues meas?* An non & iſtud? *Tibi dabo claues regni cælorum*, niſi fortè Canones & decreta condere, & diſciplinam Eccleſiaſticam formare, non ſit paſtionis & clauium opus.

Eſt & illud planè Morarchicum. Concedit Arnaldiſta Papæ *clauem ſoluendi & ligandi.* Et tamen abnuit, Papam *aliquid imperij in Eccleſiam habere.* An poteſtas ligandi & ſoluendi eſt ſine iuriſdictione? Si non; ergo nec ſine imperio: Sicuti cum Rex aut alius quicunque Princeps corporaliter ſoluit aut ligat, id vtique cum imperio & auctoritate facit: niſi fortè Arnaldicus Caluiniſta cum Morarchiæ ſuæ ſceptro con-

Digitized by Google

confugiat ad ineptam illam gloſſulam. *Soluere* & *ligare* nihil aliud eſſe; quam ſolutionis vel ligationis à Deo iam factæ declarationem. Sed obſtat proprietas verborum; nam *ſoluere* non eſt propriè ſolutum declarare; ſed vinculis reipſa expedire; & *ligare*, non eſt propriè ligatum oſtendere; ſed reipſa vinculis innodare. Nec dixit Chriſtus; *Quæ erunt ſoluta vel ligata in cælis; ea tu quoque ſolues*, vel *ligabis*, hoc eſt, *ſoluta vel ligata ſignificabis in terris*: ſed vice verſa, Miniſtri in terris arbitrium antepoſuit arbitrio cæli; nempe, vt quæ miniſter ſoluiſſet aut ligaſſet in terris, ea quoque ſoluta aut ligata cenſerentur in cælis.

Iure etiam ſcire aueas, cur *Defenſionem Eccleſiæ* ſoli Pontifici Maximo ſuo concedat. An Papa, hoc eſt, interprete Arnaldiſta, ſummus Sacerdos & Presbyter, Eccleſiam defendere non debet, etiam ex officio? An non obligatur, vt lupos ab ouili arceat? An, irruente bellua noxia, ipſe tantum ſpectator erit; quomodo grex innoxius diſpergatur & diſcerpatur?

Cum autem ſupremi Sacerdotis ſit, *annunciare verbum diuinum, prædicare Pœnitentiam, adminiſtrare Sacramenta, viſitare infirmos*, prout Caluinicola noſter officia diſtribuit; haud iniuria ſciſcitaberis, an Caluiniſtæ & Lutheriſtæ, Papam admitterent, ſi vel per ſe, vel per legatos ſuos; Prouincias eorum adiret; & cum Ioanne concionari inciperet. *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum*; ægroſque ac lecto affixos inuiſeret. Proculdubio obuiis vlnis eum exciperent; & flexis humi poplitibus adorarent, inclinatiſque quam profundiſſimè capitibus, deuenerarentur. Nil reſtat, niſi vt aut Geneuam, aut Turegum, aut

Heidelbergam, aut Leidam, aut ad conſimilem *Reformatorum* hominum vrbem accedat. Omnia ex pręſcripto Morarchiæ Goldaſticæ peragentur.

Ad extremum, dic ſed bona fide, (ſi tamen vlla vel exigua bonæ fidei in te micula;) an Caluiniſta eſſe deſineres, ſi eo modo, quo tu fingis, officia inter Imperatorem & Papam diuiſa eſſent? Certè, niſi me omnes ſenſus fallunt, non magis à Caluiniſmo deſiſteres, ſi ſomnia tua, ſomnia non eſſent, quam modo deſiſtas, quando tua ſomnia nil aliud ſunt, quam febrilia & Morarchica ſomnia. Niſi Papa verbum Caluinianum tibi annunciaret, niſi Caluinianam pœnitentiam tibi prædicaret, niſi Caluiniana Sacramenta tibi adminiſtraret, & niſi Caluinianis clauibus erga te & gregales tuos vteretur; tu ne ſiniſtram quidem aurem ei præberes, nedum dextram. Idem dico de Pontifice tuo Maximo. Veniat, ferat vobis leges Eccleſiaſticas; faciat quæcunque ab illo facienda eſſe ſcribis; An idcirco tu, tuique non eritis, qui eſtis; hoc eſt, Caluiniſtæ, Lutheriſtæ, Arnaldiſtæ?

Valde commendat Arnaldiſta Gregorij Magni, Leonis IV. & Gelaſij Pontificatum. Faciamus S. Gregorium Magnum, aut Gelaſium, hodie in Apoſtolica ſede ſedere: An iſti, deſerto Caluino aut Luthero, S. Gregorij aut Gelaſij dictis & edictis morem gererent? Nõ magis, quam hoc æuo morem gerant mandatis Pauli V. Pontificis.

Fermè exciderat quęrere, an Pontifex Maximus, quem nobis nouus ex Turgouia Arnaldus creat, non habeat ſuos quoq; *Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos*, & *Epiſcopos*. Forſan paulò poſt deliratori huic fient ſæculares Imperij Electores, *Cardinales*. Reliqui Prin-

Principes Politici in Imperio, partim *Patriarchæ*, partim *Archiepiſcopi*, partim *Epiſcopi*. Prorſus enim abſurdum videtur, ſi Pontifex Maximus ſine ſubſeruientibus Miniſtris, quaſi nudus in ſcenam producatur.

Concludamus hoc caput ſubtilitate Arnaldocaluiniſtica. *Imperator Conſtantinus Magnus dixit, curam* τῶν ἐκτὸς, hoc eſt, *rerum ciuilium ad ſe pertinere, ergo Papæ nihil eſt negotij cum rebus ciuilibus & temporalibus, ſiue directè, ſiue indirectè, ſiue per ſe, ſiue per accidens in ordine ad ſpiritualia.* Concluſum argutè & acutè; Argutior tamen & acutior concluſio fuiſſet, ſi Conſtantinus rerum ſæcularium & temporalium curam ſibi ſoli, nulliique alteri, qualicumque tandem modo, competere affirmaſſet; Quod cum non fecerit; ſuum cuique ius circa harum rerum curam, integrum reliquit; aliâs, ſi cura & adminiſtratio τῶν ἐκτὸς, rerum temporalium, ſacerdotibus ſeu presbyteris non conuenit; quomodo Lutherani & Caluiniani Logoduli temporalium rerum ſuarum, ſi quas habent, curam gerunt? Quomodo Lutherani in Germania & Caluiniani in Anglia Epiſcopi τὰ ἐκτὸς *externa, ciuilia & ſæcularia* ſuorum Epiſcopatuum & Principatuum adminiſtrant? Si hoc poſſunt Lutherani & Caluiniani buccinatores & tibicines ſalua ſua inuocata vocatione, mirum, impoſſibile eſſe Papæ, *ſummo*, vt iſte nominat, *Sacerdoti* ſeu *Presbytero*, vt τῶν ἐκτὸς *rerum temporalium* curam gerat directè quidem in ſua ditione, (quæ amplior eſt quam Arnaldiſtis placeat) indirectè autem, in toto orbe; quatenus hanc curam bonum ſpirituale & ſalus animarum efflagitat.

CAPVT

CAPVT XIII.

Alia Morarchiæ Goldaſticæ ex titulo libri argumenta.

QVæ ſuperiore capite latè diſſerta ſunt; in hanc breuem Epitomen colligimus. Qui eiuſmodi Monarchiam format qualis ab Imperio ad Germanos translato, nunquā in Imperio fuit, is meritò non tam Monarchiam, quam Morarchiam, tanquam genuinus Morarcha condere cenſetur. Hoc facit Rediuiuus in Goldaſto Caluiniano Arnaldus. Dicit enim, Imperatores noſtros eſſe *Pontifices Maximos*; quo titulo nunquam vſi ſunt; eiſq; eas functiones aſſignat, quas nec agnouerunt, nec agnoſcunt. Cauſſæ igitur nihil habet dicere, quo minus Morarchiæ ſceptro & diademate ſe inſigniri patiatur.

Excutiamus reliqua, quæ titulus nobis ſuppeditat. Altera pars inſcriptionis eſt; *Tractatus de iuriſdictione imperiali ſeu Regia; & Pontificia ſeu ſacerdotali; deque poteſtate Imperatoris ac Papæ.* Ex qua inſcriptione iterum diſcimus, Papam Romanum non eſſe *Antichriſtum*; alioqui iuriſdictio eius non *Pontificia* ſeu *Sacerdotalis*, ſed *Antichriſtiana* nominari deberet; nec Regimen eius *Eccleſiaſticum*, ſed *Antichriſtianum.* At in ipſo titulo iuriſdictio Papæ appellatur *Pontificia* ſeu *Sacerdotalis* & *Eccleſiaſtica.* Aut ergo iterum Arnaldiſta noſter à Caluini & Lutheri blaſphemia de *Antichriſto* diſcedit; quod vtinam verum eſſet; aut nimiis Morarchiæ occupationibus diſtentus, neſcit, quid *lallet*, aut in chartam *illallet*.

Addi-

Addit; libros quos in Volumen ſuum coniecit, conſcriptos eſſe: *Ex ſingulari mandato aut permiſſu Imperatorum Romanorum & Græcorum, nec non Regum Germaniæ, Galliæ, Italiæ, Hungariæ, Angliæ, Bohemiæ*, &c. Cur non & Vtopiæ, vel ſaltem Calecutij? Cedo, cuius ſingulari mandato aut permiſſu ediderunt Tractatus ſuos tuus Eutropius, Gerſon, Almainus; Huſſus, Barlaam, aut Nilus Græcus, & Auctor diſceptationis cum Cardinalibus Romanis; aut Weſſelus Croningenſis, aut ſomniator ille in *Viridario*, quem tu Philotheum Achillinum in ſyllabo tuo appellitas; aut Wicelius, aut tuus ille *Beatus* in ſuum Marſilium Patauinum, aut laruatus tuus Iureconſultus *de libertate Eccleſiaſtica*, & pleriq; alij? Oſtende tu, ſi potes, quorum Imperatorum, Regum & Principum *ſingulari mandato aut permiſſu*, libros ſuos conſcripſerint, conſcriptoſque euulgarint. *Singulari*, inquam, *mandato*, aut *ſingulari permiſſu*: ita enim tu loqueris; aut ſi hoc oſtendere non poteris; quemadmodum reuera non poteris, fatearis oportet, te hic iterum Morarchiæ tuæ ſceptra plus æquo extendiſſe, cum neſcias, quo tempore Nilus & Barlaam vixerint. Qua ergo ratione ſcire potes, cuius Græcanici Imperatoris *ſingulari mandato* aut *permiſſu*, opuſcula illa ſua condiderint?

Addis in titulo. TRACTATVS, quos vnum in volumen conieciſti, à *Catholicis Doctoribus* conſcriptos eſſe. Nunc vide tuam Moriam, tibi ipſi aduerſam. Etenim, ſi Doctores iſti ſunt Catholici; tu Catholicus non es; quia nullus illorum, excepto forte *Ioanne Beckenſauv*, & vno alterôue alio, Lutheranus aut Sacramentarius fuit. Reliqui omnes, ſi te viderent, ad Vulcanum paſcendum te depoſcerent; hoc

Digitized by Google

faceret Agobardus, Hincmarus, Eutropius, Antonius de Roſellis, Gerſon, Almainus, imò ipſe Ockamus; qui Monachus Franciſcanus fuit; Et quamuis Ioanni XXII. acriter repugnarit, nihilominus tam certum eſt, Caluiniſtam, aut Lutheriſtam non fuiſſe, quam certum eſt, te non eſſe *Papiſtam*. Quod de pleriſque aliis intellectum volo. Nam Græculi illi Nilus & Barlaam, ſi in illorum manus incidiſſes; cinerem te feciſſent; iuxta illud : *Puluis es, & in puluerem reuerteris*. Quibus lautiis Bogomilorum primipilum Baſilium olim exceperunt, iiſdem te cohoneſtarent, ſi Græcorum Imperium, quamuis ſchiſmaticum, adhuc ſtaret. Nunc quia forum externum amiſerunt, ſpirituali pœna te ferirent; & te quam remotiſſimè ab Eccleſia ſua faceſſere iuberent. An nunquam vidiſti Acta Wirtebergenſium & Patriarchæ Conſtantinopolitani? Inſpice, quæſo, & mox intelliges, quo apud ipſos ſis loco.

Quid, quod ne Angli quidem quos profers, tuæ fidei, vel potius perfidiæ fuerunt. De Stephano Wintonienſi certus ſum; qui quidquid *Oratione de vera obedientia* deliquit; id totum poſtea, meliore nota expunxit, & in ſpongiam incumbere iuſſit. Ioannes *Beckenſavv* eius religioni adhæſit, quem ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ caput poſt Chriſtum ſtatuebat, hoc eſt, Regis Henrici VIII. At Henricus Lutheranos & Zvvinglianos, quorum tu vnus es, voracibus flammis abſumebat; inter quos fuit quoque Robertus Baros ſeu Barnius, cui rogus ſubeundus fuit, licet Witebergæ multum ſalis cum Luthero linxiſſet; & non paucos vini & ceruiſiæ cados exinaniuiſſet. Ardendum tamen fuit, quia Lutheranus aut Zvvinglianus

mus erat. Quapropter nunc inter Martyres Coruinos Vlmenſis Rabi ſeu *Corui*, quam ſplendidiſſimè rutilat; inter quos forſan & tibi ſeu ſeſſio, ſeu ſtatio reſeruata eſt.

At cum tuus ille *Beckenſavv* Henricum VIII. in Dedicatione ſui commentitij Commentarij nō tantum nominet *fidei Defenſorem*, ſed & *immediatè poſt Chriſtum, Eccleſiæ Angliæ & Hiberniæ ſupremum caput*; mirandum eſt, quomodo Regem Iacobum hoc tam honorifico titulo ſpoliare auſus fueris in Epiſtola tertio Tomo tuarum Conſtitutionum præfixa? Vocaſti quidem *fidei Defenſorem*, ſed cur *ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ caput*, ô lepidum caput, omiſiſti, & quidem *immediatè poſt Chriſtum*? Forſan reueritus es Lutheri iudicium, cuius hæc ſunt Præfatione in *Viuocomburium* ſeu Pſeudomartyrium Roberti Barns Angli, apud Ludouicum Rabum ſeu Coruum Tom. 2. Pſeudomartyrologij. *Inter cætera ſæpè diſquirebamus* (Lutherus & Barns) *inter nos; cur Rex* (Angliæ Henricus VIII.) *vteretur abſurdò illo & abſono titulo*: Defenſor fidei, & in terris caput ſupremum & immediatum poſt Chriſtū Eccleſiæ Anglicanæ. *Tandem tale reſponſum dabatur.* Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas, das iſt / der König wolts alſo haben / das man auch nun mals mehr ſihet / das juncker Heintz wil GOTT ſeyn / vnnd thun was jhne geluſtet. Hæc Lutherus.

Probè autem feciſti, quod volumen tuum claudit Scropha piſtoria, ein Beckenſaw / Crede mihi digniorem & aptiorem in vltimo agmine non potuiſſes collocare. Nec eſt, quod tibi ERGASILVS PLAVTINVS negotium faceſſat, & baſilicas

ſuas edictiones atque imperioſas iteret: *Tum Piſtores ſcrophipaſci, qui alunt furfuri ſues, quarum odore præterire nemo piſtrinum poteſt, eorum, ſi cuiuſquam ſcropham in publico conſpexero, ex ipſis dominis meis pugnis exculcabo furfures.* Tu alacriter cum tuo *Beckenſavv* perge; eumq; in extremo agmine rem curare permitte. Morarchiam tuam decet talis colophon.

Quam inſuper valde exornas cum in illos, qui iuſſu Concilij Tridentini Indicem librorum prohibitorum confecerunt dentes ſtringis, quaſi cum de *Somnio Viridarij* agunt, *Viridarij* nomen proprium hominis vel Auctoris eſſe cenſuerint: Reponam tibi tua verba: *Tanta fuit imperitia in iſtis malè ſanis arbitris, vt putarint, Viridario fuiſſe nomen huius ſomnij Auctori.* At te non tantum eximium *Morarcham*, ſed & præcellentiſſimum ſomniatorem eſſe oportet, qui hæc Auctoribus illius Indicis affingas; quia nec in litera D. nec in litera V. vllum, vel tenuiſſimum veſtigium apparet, ex quo concludere queas, patres illos nomen *Viridarij* pro proprio alicuius hominis, vel Auctoris nomine habuiſſe.

Dixeris fortè, *Viridarij ſomnium* collocari ſub illo lemmate Indicis; *Incertorum Auctorum libri prohibiti.* Ex quo colligi videtur, qui Indicem confecerunt, *Viridarij* nomen, tanquam alicuius proprium, accepiſſe. Sed hoc nihil aliud eſt, quam futilis & imperita cauillatio; hoc ipſo enim, quod ſe *incertorum Auctorum* libros commemorare dicunt; ſimul etiam dicunt, nomen *Viridarij*, non eſſe nomen alicuius ſcriptoris proprium; nam ſi pro proprio reputaſſent; non ſub capitulo *Incertorum Auctorum*; ſed ſub titulo: *Certorum Auctorum*; Somnium *Viridarij* collocaſſent; niſi

fortè

fortè Arnaldiſta noſter exiſtimat, Patres illos, etiam pro proprio nomine habuiſſe, *Vnionem*: quia ibi prohibent librum, cuius inſcriptio eſt: *Vnio diſsidentium Tripartita*, aut *Viſitationem Saxonicam*; quia ibidem vetatur liber, qui *Viſitatio Saxonica* inſcribitur. Ex quibus apparet, quam inſatiabile calumniandi & cauillandi cacoëthes Rediuiuum hunc Arnaldum occupet.

At at, ne quid diſſimulemus, iam in Morarchico volumine reperi, quem, vt conſortem fidei Goldaſtinæ agnoſcere debeamus, nempe Huſſum. Huius enim Librum *de Ablatione temporalium à Clericis*; tranſcripſit Caluiniſta in ſuum Centonem, qui Liber ſcriptus eſt ab Huſſo pro defenſione Articuli XVI. Wiclephici; qui eſt iſte: *Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab Eccleſia poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt, ex habitu, non ſolum actu delinquentibus.* Qui Articulus, vt & eius defenſio Huſſitica, valdè *Arnaldizat*: cuius, quemadmodum & aſſeclarum prima & perpetua vox erat; *Bona Clericis eſſe auferenda*: Etiam ipſi Romano Papæ; *Pontificem ſuum adeunt*, inquit Otho Friſingenſis de Arnaldiſtis Romanis lib. 7. Chronici cap. 31. *ac omnia Regalia eius, tam in vrbe, quam extra poſita, ad ius Patricij ſui repoſcunt, eumque, more antiquorum Sacerdotum, de decimis tantum, & oblationibus ſuſtentari oportere dicentes, de die in diem animam iuſti* (loquitur de Lucio II. Papa) *affligere non timuerunt.* Quæ admodum iucunda eſt in auribus ſæcularium facultatibus Eccleſiaſticis inhiantium & inſidiantium cantilena. Num igitur Huſſita Goldaſtus? In hoc certè Articulo de bonis clericorum inuadendis & harpagandis; vt & in aliis Wicle-

phicis,quorum propugnationem Huſſus in ſe ſuſceperat; quos Caluiniſta ordine recenſet; & temerè *à Papanis* condemnatos clamitat. Fides igitur Goldaſtica credit hos Articulos. *Deus debet obedire Diabolo:* Vbi tamen Huſſiticus & Wiclephicus ſpiritus ſe continere non potuit, quo minus vngues exereret; ſuſpicatur enim hunc Articulum ab aduerſariis eſſe corruptum; legendumq; *Deus dedit obedire Diabolo:* eo quòd ita legatur in Catalogo Hæreticorum apud Bernardum Luzenburgium, ſed Morarchicum eſt, mendam librariam ſeu Typographicam potiore loco ducere, quam conſtantem ſcripturam apud alios omnes ſcriptores, qui XLV. Articulos Wiclephicos & Huſſiticos enumerant. Ex quibus eſt Concilium Conſtantienſe, Wilhelmus Widefordus, & alij, qui in *Faſciculo rerum expetendarum* exſtant; præterea Thomas Walſinghamus in Hiſtoria Anglicana; & plures alij apud Cochlæum lib. 1. Hiſtoriæ Huſſiticæ; & Martinus V. Pontifex in Bulla aduerſus Huſſitas; vt proinde plenum Moriæ ſit, verbum *debet*, in verbum *dedit*, transformare.

Eſt & iſtud dogma Articulus fidei Goldaſtinæ. *Omnia de neceſſitate abſoluta eueniunt.* Nihil ſcilicet reſtabat, niſi vt ex Stoa nouus Stoicus procederet, & ex Münzeriana ſeu Pacimontana officina nouus Anabaptiſta cum his duobus ſuis Articulis; *Iuramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia ciuilia.* Item; *Vniuerſitates, Studia, Collegia, graduationes & Magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ, ſicut Diabolus.* Macte Arnoldiſta hiſce nouis dotibus ac ornamentis; nam ſi Wiclephicos articulos, tanquam veritati conſonos,

ſonos,

ſonos, non amplecteretis; haud aſſereres, *à Papanis temere* damnatos eſſe. *Papanus* igitur Hus quoque fuit; quia & ipſe cum cæteris eoſdem Articulos ſententia damnationis perculit; tametſi paulò pôſt in ſuorum conuenticulis, ex damnatore patronus effectus eſt, pro ea ſcilicet conſtantia, quæ omnibus hæreticis in factis & dictis ſuis innata eſt. De qua re legi poteſt Cochlæus lib. 1. Hiſtoriæ Huſſiticæ; qui hæc omnia probat ex libro M. Ioannis Przibram Bohemi, qui condemnationi XLV. Articulorum Wiclephicorum factæ ab Academia Pragenſi, vna cum Huſſo interfuit.

Illud feſtiuum eſt, quod, vbi Gerſon, Roſellus, Viridarij ſomnium, & alij, Pontifici Romano poteſtatem & iuriſdictionem in temporalibus, ſaltem indirectam, tribuunt; id iſte factum afferat, non ex propria; ſed ex *Decretalium* ſententia. At Arnaldiſta candorem alieni pectoris, ex ſuo nigrore metitur; ratus, alios, prout ipſe ſolet; aliud clauſum pectore tenere; & aliud promptum ore oſtentare. *Tollamus*, vociferatur Caluiniſta, *peſſimum iſtud fundamentum* (Decretalium) *cui ſuper exſtruxit* (Roſellus) *& corruet parietina illa labes è tanto ædificio.* Crede mihi, tu citius tollêris, quam Pontificum Romanorum Decretales; quas Flammis tollere conatus eſt Lutherus. Quid effecit? Vt Phœnix ex rogo adoleſcentior & viuacior exſurgit; ſic *Decretum* & *Decretales* ex Lutheri Pyra; qua ipſe digniſſimus erat.

CAPVT

CAPVT XIV.

Alia ſtultitiæ, ſeu Morarchiæ Arnaldogoldaſticæ indicia; vbi & nonnihil de equite Marchicogoldaſtico.

NIMIRVM, quæ ſit Monarchiæ ſacri Romani Imperij ratio ex Anglicanis ſcriptoribus, ex Ioanne, inquam, Beckenſavv, & ex oratione Wintonienſis de *obedientia*, & ex neſcio quibus laruatis Celtarum Iuriſtis & Guſtæis, diſcere cogimur nos, qui in Imperio nati & educati ſumus. Nec animaduertit Caluiniſtæ ſtupor, ſe ex arena funiculos nectere, & Auctores agglomerare, qui diuerſiſſimis viis incedunt: nam ſi talis eſt Papa Romanus, qualis à Ioanne Beckenſavv depingitur; non poteſt eſſe talis, qualis nobis à Gerſone & Almaino proponitur, qui Papam non negant vniuerſalem paſtorem eſſe; infra tamen Oecumenicum Concilium, non ſupra. Et ſi Papa talis eſt, qualis nobis à Nilo, Barlaamo, aliiſque Græcis repræſentatur, Patriarcha ſcilicet ſolius Occidentis, haud is erit, cuius effigiem Gerſon, Roſellus, & ſimiles nobis exhibent: quia iſti non ſolius occidentis limitibus terminos Romani Pōtificis circumſcribunt. Quo fit, vt dum horum veſtigia ſequi inſtituis, alios deſerere cogaris; quia diuerſis, imò & aduerſis itineribus gradiuntur.

Sed eſto; ſit talis Pontifex Romanus, qualis à Gerſone, Almaino, Roſello, aut etiam à Barlaamo & Nilo, aut ab Ockamo, & ab Henrico de Chalcem effingitur; an ideo tu Caluiniſta non eſſes; ſi Pontifex non ſupra, ſed infra Concilium; neque totius Chriſtiani

Digitized by Google

ſtiani orbis,ſed ſolius occidentis Patriarcha eſſet? An idcirco tu throno S. Petri Caluinianam tuam ceruicem ſubmitteres, ſi Ioannes XXII. omnia feciſſet, quæ vt faceret, Ockamus poſtulabat? Quod iam ſupra dixi, id hîc repeto. Omnia quæ hac de re blatis, inania verba ſunt, & pluſquam inania. Scilicet Caluiniano curæ eſt; vt ſit aliquis Papa: imò hoc ei curę eſt, vt non ſit; ſed vt quamprimum de medio tollatur. Dic, ô Arnaldiſta, num tu, ſi Pontifex patrimonio S. Petri ſeſe penitus abdicaret, exq; ſolis fidelium oblationibus victitaret, vt volebat Arnaldus, & tu cum illo; Caluinum idcirco eierares, & ad Catholicum cœtum, ſub Romani Pontificis ſigno militantem, te adiungeres, tecumq; aliquot *Puritanorum* & *Impuritanorum* Chiliadas adduceres? ô Strophas & technas pluſquam vulpinas. Omnino Tomis tuis eo tendis, quo Pleſſæus per *Myſterium iniquitatis*; nempe, ad omnimodam ſummi Pontificatus deſtructioné; ſed ille ad hunc finem viâ apertâ & publicâ graſſatur, tu tramite occulto & furtiuo. Nam ſi quem de exiſtimatione Pontificio culmini debita, deducas, & inducas in aliquam perſuaſionem ex illis, quibus Auctores à te coaceruati imbuti fuerunt, haud conquieſces, donec illum in foueam Geneuenſem præcipites, ad quã vnus vel alter gradus ſit, ſimulac ab exiſtimatione Vicario Chriſti, Petriq; ſucceſſori cõpetenti receditur.

Interim tu vno Morarchiæ tuæ Tomo non contentus, etiam alterum nobis promittis, & in hoc *Pacificatorem*, ſeu *pacis turbatorẽ* Marſilij de Padua & opus nonaginta dierum Ockami; & neſcio quos alios damnatę lectionis ſcriptores, vſq; ad quadraginta adeo: dapſilis, vel potius profuſus es. At, ſi me audis, ceſſa.

F Bonam.

Digitized by Google

Bonam chartam noli malè perdere. Periculum non eſt ne quis tibi *Moriæ* ſceptra eripiat vel præripiat, licet Tomum ſecundum non euulges. Iam es in *Morarchiæ* poſſeſſione ſtabili & firma. Nemo thronum tuum ambit. Eo potieris ſecure; ne dubita. Noxios Auctores bene deliteſcere ſine. Quid te fruſtra diuexas, malumq; iumento tuo tibi accerſis? Marſilius de Padua, Ioannes de Ianduno, multoq́; magis Ockamus, ſi viuerent; te pro nefario hæretico haberent, pœniſque hæreticorum mulctandum palam aſſererent. Quæ hæc dementia eſt, voluminum tam ſpiſſorum editione nihil aliud agere, quam vſq; & vſque luculentiora ſtultitiæ ſpecimina edere? Non ita pridem editus eſt Marſilius typis elegantibus, meliore vtiq; Auctore dignis; & notis haud inaccuratis. Sed à quo? Diuinarem, ſi diuinus eſſem; nec, vt opinor, à vero aberrarem. Quid tu denuo eundem ſcriptorem publicare paras? Illud potius cura, vt præconia tua mille fermè verſibus à Marchico equite, (ſed in arundine longa) decantata; in lucem veniant; quanta id tua gloria fiet? Eximius enim *Carminator* eſt, ſeu *Verſifex*, vt colligo ex Panegyrico, quem tibi non ſanè tenui auena demodulatur in tua *Morarchia*; in quo non poſſum non commendare verſum illum:

Publicitus reuelare oculos Germania cœpit.

Vbi Eques tuus breuiter reuelat longam inſcitiam ſuam. Quanta enim media verbi *Reuelo*? Æquè formoſus eſt iſte verſus:

Succinctus, vindex rerum, diuinus Helias.

Eſt etiam tuus Eques inſignis tonſor, &

-----*Terribilis, donec coma forcipe molli*
Decidit.

Aliis

Aliis cadit coma *forſice;* non *forcipe.* Forcipes apud nos aptiores ſunt ad tundendum, quam ad tondendum. Nec exiguam elegantiam reſipit ille verſiculus:

Conſedit tandem fœda meretricis in armos,

Nimirum, quia *brachia* Germanicè appellantur arm; fas ſibi cenſuit Eques ſine calcaribus; brachia appellare *armos;* ita vt ex hac equeſtri phraſeologia inpoſterum dicere liceat; *Obuiis armis*, pro, *vlnis.* Vtriſque *armis*, pro, *brachiis*, amicum meum complectar. Dextro *armo*, ſiniſtro *armo*, vulnus inflixit. Pulchrè profectò. Periculum eſt, ne paulo pòſt brachia non tantum *armos*, ſed & *arma* vocitet; eo quod brachiis, tanquam armis, homo ſe tueri conſueuerit. Porrò, ſi tuo loco eſſem, Arnaldiſta; verſus illos tui equitis, tanquam malè ominoſos, auerſarer;

------tibi nomen ab auro
Aſſyriam præſignat auem, tua fama per ignes
Exſcendens tumuli feret intemerabile laudum
Remigium cælo, &c.
Te cum cana cinis fatali tempore ſoluet, &c.

Quid, ô poëtaſter, *ignes* canis & *cineres*? An Arnaldiſtam, amicum tuum, commonefacere vis ignis, quo arſit Arnaldus Brixianus, & cineris Arnaldici, qui in Tyberim ſparſus eſt? Vis vt accinamus tua illa carmina? *Qualis ab Aſſyrio longæuus palmite Phœnix*
Aeternum inſtaurat corpus cum mille ſenectam
Indefeſſam annis diuino ſenſerit Oeſtro
Prouocat agnati ſobolem Iouis. Ilicet alto
Viuificis radiis pluit immortalis Olympo
Ignis, & in cineres Phœbeia Lampas amatos
Fœcundis venit illecebris; vix mortua torpor
Membra palam liquit, dicto volat ocyus ales

Digitized by Google

Ignicolor, &c.

Talis honos Goldaſte tuus, ſidiq́; ſodalis
Arnaldi, flammis quem Mulciber intulit Orco.

Eques tuus tecum valde *Arnaldizat.*

Forſan & ipſe Arnaldicus Phœnix effici optat.

At vnum adhuc mihi expedi; & te ſine mora dimittam. Num; ſi Papa, Epiſcopi, alijq; Prælati Eccleſiaſtici, & Clerici vniuerſi, facultatibus ſuis exuerentur, tu & Morarchicæ tuæ Aulæ *Mareſchalcus*, Eques Brandeburgicus, vel vno obolo locupletiores eſſetis? Haud crediderim. Et, vt ex ſpolijs iſtis aliqua portiuncula ad vos perueniret, ea tamen quamprimum per gulam in abdominis veſtri voraginem demergeretur; Notum eſt, etiam Lutheri teſtimonio, ne ipſos quidem Principes bonis Eccleſiaſticis pingueſcere. Multæ iactantur Lutheri Prophetiæ; ſed nulla mihi veritatem propius attigiſſe videtur, quam iſta in Colloquiis Sympoſiaçis, tit. *De bonis Eccleſiaſticis*: Man will den Bapſt vnd die Biſchöffe mit Gewalt außrotten/ da wird nichts auß/ ꝛc. Werden wir dz Schwert vber den Bapſt zucken/ ſo werden wir vns ſelbſt treffen. *Conamur Papam & Epiſcopos vi exſtirpare; ſed fruſtra ſumus. Nihil proficimus*, &c. *Si gladium contra Papam eduxerimus, nos ipſos feriemus.* Tu dixiſti, & ita factum eſt, paulò poſt Lutheri exitium in bello Schmalcaldico. Idem Lutherus in ijſdem Colloq. tit. *De Eccleſia Miniſtris: Pracipuè vero graue eſt & importabile eorum peccatũ & iudicium, qui templa ſpoliant, & bona Eccleſiaſtica ad ſe rapiunt; quos Deus ſeuerè puniet*; prout ruri quidẽ Nobiles, vnd die Scharhanſen: *in ciuitatibus autem primariæ familiæ, & ciues communiter faciunt; quiſpe exigui lucelli Eccleſias ſpoliant; cum multi ex illis Eccleſias potius ditare*

debe-

deberent, exemplo maiorum ſuorum, qui Eccleſias liberaliter & munificè dotarunt, & facultatibus inſtruxerunt.

CAPVT XV.

Tragemata ſeu Bellaria pro nouis Arnaldis & Arnaldiſtis.

SANCTVS Stephan. Hungariæ Rex lib. 2. *Decretorum* cap. 1. *Quiſquis faſtu ſuperbiæ elatus, domum DEI ducit contemptibilem, & poſſeſſiones DEO conſecratas, atq; ad honorem DEI ſub regiæ immunitatis defenſione conſtitutas inhoneſtè tractarit, vel infringere præſumpſerit, quaſi inuaſor & violator domus DEI excommunicetur. Decet enim, vt excommunicationem ipſius Domini regis ſentiat, cuius beneuolentiæ contemptor, & conſtitutionis præuaricator extitit. Nihilominus tamen rex ſuæ conceſſionis immunitatem ab hominibus, ditioni ſuæ ſubiectus, illæſam conſeruari præcipiat; aſſenſum verò non præbeat improuidè affirmantibus, non debere eſſe res dominicas, id eſt, Domino dominantium traditas. Itaq; ſub defenſione Regis, ſicuti ſuæ propriæ hæreditatis, magisq; aduertat; quia, quanto DEVS excellentior eſt homine, tanto præſtantior eſt diuina cauſa mortalium poſſeſſione. Quocirca decipitur quiſquis plus in propriis, quam in dominicis rebus gloriatur: quarum diuinarum rerũ defenſor, & cuſtos diuinitatis ſtatutus, diligenti curâ non ſolum eas ſeruare, ſed etiam multiplicare debet, magisq; illa, quæ duximus præſtantiora, quam ſua defendere oportet, & augmentare. Si quis igitur inſanus importunitate, improbitate ſua regem à recto propoſito peruertere tentauerit, nullisq; remediis mitigari poſſe viſus fuerit, licet obſequiis aliquibus, & tranſitoriis ſit neceſſarius, abſcindendus ab eo, proſcindendusq; eſt, iuxta illud Euangelicum; ſi* Matth. 18. Marc. 9.

pes, manus, aut oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce eum abs te.

In capitularibus ſeu legibus Francicis lib. 6. leguntur æquè bella pro Arnaldis bonorum Eccleſiaſticorum raptoribus bellaria: ex quibus eſt Cap. 302. *Omnibus ſciendum eſt, quod ſacrilegi fures ſint cuncti, qui res Eccleſiæ diripiunt, vaſtant, inuadunt, vexantq́, aut à iure Eccleſiarum, quibus traditæ fuerant, iniuſtè alienant. Vnde & beatiſſimus Auguſtinus in homilia 48. Euangelij Ioannis ita dicit;* Ecce inter ſanctos eſt Iudas, ecce fur eſt Iudas; & ne contemnas, fur ſacrilegus, non qualiſcunque fur, fur loculorum, ſed dominicorum, loculorum, ſed ſacrorum: ſi crimina diſcernuntur in foro, qualiſcunque furti & peculatus. Peculatus enim furtum dicitur de republica. Et non ſic iudicatur furtum rei priuatæ, quomodo publicę. Quanto vehementius iudicandus eſt ſacrilegus fur? non vndecunque tollere; ſed, de Eccleſia tollere. Qui aliquid de Eccleſia aufert, vel furatur Iudę proditori comparatur. *Nota, quod aliquid de Eccleſia tollere furtum eſſe, beatus Auguſtinus aſſeueret, & patratorem tanti furti, furem ſacrilegum appellet, nec non & Iudæ perdito æquiparet.* Et poſt pauca: *Quare, inquit, loculos habuit, cui Angeli miniſtrauerunt, niſi quia Eccleſia ipſius loculos ſuos habitura erat? Ecce, quibus tanti Doctoris documentis inſtruimur; quia, quod in capite præceſſit, in corpore eius, quod eſt Eccleſia, videtur impletum.*

Porro Chriſtum & Eccleſiam vnam perſonam eſſe, non neſcimus; & ideo, quæ Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt, & quæ Eccleſiæ offeruntur, Chriſto offeruntur, & quæ ab Eccleſia eius tolluntur, proculdubio Chriſto tolluntur. Eſto: futurum erat, vt Eccleſia Chriſti nummos haberet, ſi nummos vtiq; & prædia.

Digitized by Google

dia,& mancipia,& diuerſarũ ſpecierũ innumera ornamenta. Et quia illicitũ ſit, ea, quæ cõferuntur Eccleſiæ auferri, B. Hieronymi ſcribentis in expoſitione Matthæi Euangeliſtæ verba ita teſtantur. Omnis, *inquit*, qui ſtipe templi, & his, q̃ conferunt in vſus Eccleſię, abutunt in aliis rebus, quibus ſuã expleant voluntatẽ, ſimiles ſunt ſcribarũ & ſacerdotũ redimentiũ mendaciũ & ſanguinẽ Saluatoris. Ibid. cap. 303. *Nulli liceat ignorare, quod omne, quod Domino conſecratur, ſiue homo fuerit, ſiue animal, ſiue ager, vel quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum erit Domino, & ad ius pertinet ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui ea Domino & Eccleſiæ quæ competunt, aufert, vaſtat, inuadit, vel diripit, vſq; ad emendationem, Eccleſiæq; ſatisfactionem, quod ſit ſacrilegus, & non tantum ſacrilegus, ſed etiam fur ſacrilegus.*

Item 305. *Omnia, quæ Domino offeruntur, proculdubio Domino cõſecrantur, & non ſolũ ſacrificia, quæ à ſacerdotibus ſuper altare Domino cõſecrantur, oblationes fideliũ dicuntur, ſed, quæcunq; ei à fidelib. offeruntur, ſiue in mancipiis, ſiue in agris, vineis, ſyluis, pratis, aquis, aquarumq; decurſibus, artificiis, libris, vtenſilibus, petris, ædificiis, veſtimentis, pellibus, lanificiis, pecoribus, paſcuis, membranis, mobilibus & immobilibus, vel quæcunq; de his rebus, quæ ad laudẽ Dei fiunt, vel ſupplementũ ſanctæ Eccleſiæ, eiusq; ſacerdotibus, atq; ornatũ præſtare poſſunt Domino, Eccleſiæq;, ſiue à quibuſcunq; vltro offeruntur, Domino indubitanter cõſecrantur, & ad ius pertinent ſacerdotũ. Et quia Chriſtũ & Eccleſiã vnam perſonã eſſe veraciter agnoſcimus, quæcunque Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt. Et quæ Eccleſiæ vel in ſupra dictis, vel in quibuſcunque ſpeciebus, ſiue pollicitationibus, ſiue pignoribus, ſiue ſcriptis, ſiue corporalibus rebus offeruntur, Chriſto offeruntur; & quæ ab Eccleſia eius, quocunq; cõmento alienantur, vel tolluntur, ſiue alienando, ſiue vaſtando, ſiue inuadendo, ſiue minorando,*

Digitized by Google

rando, ſiue diripiendo, Chriſto tolluntur. Et ſi ab amico quippiam rapere, furtum eſt, præcipuè Chriſto Domino noſtro, qui eſt Rex Regum, & Dominus dominantium, aliquid auferre, alienare, ſubripere, vel vaſtare, ſacrilegium eſt. Omnes namque Eccleſiæ prædones manifeſtiſſimè ſunt ſacrilegi, & nullus ſacrilegus, niſi per puram probatamq́ publicam pœnitentiam, & per Eccleſiæ ſatisfactionem, Epiſcoporumq́ per manus impoſitionem, iuxta Canonicas ſanctiones, recõciliationem, regnum DEI poſſidebit. Et non ſolum à regno DEI fit alienus, ſed etiam à liminibus ſanctæ Eccleſiæ. Talium verò ſcelerum patratoribus, niſi poſt prædictam ſatisfactionem, nec viuis nec mortuis communicare debemus; quia, qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit: (Sed iſti) non ſolum ſacrilegi, ſed etiam fures, ſacrilegi & lupi atq́ homicidæ; pauperumq́ necatores ſunt, & inſuper anathematis vinculo damnati, coram DEO & ſanctis eius efficiuntur.

Similia bellaria pro ſtomachis Arnaldicis reperient Arnaldiſtæ eodem libro 6. capitularium Francicorum cap. 320. 321. 322. 323. 324. vbi hæc leguntur. *Volumus omnes ſcire, quod qui Chriſti & Eccleſiæ pecunias auferunt, rapiunt, vaſtant, vel diripiunt, homicidæ ante Deum eſſe deputantur, quia res pauperum, quos Eccleſia paſcere debet, diripiunt.*

Finis Arnaldi Rediuiui.

APPEN-

APPENDIX PRO COMMENTARIOLO DE IMPERATORVM, REGVM AC PRINCIPVM CHRISTIANORVM in ſedem Apoſtolicam munificentia, euulgato Redemptoris Anno M. DCX.

CAP. 7. Pag. 37. verſ. vlt. pòſt; *initium fuit*. Adde. Huius donationis inſtrumentum, ſucceſſu temporis, dum adhuc viueret Mathildis, amiſſum eſt. Itaq; ne donatio in dubium vocaretur; alterum inſtrumentum pia donatrix erigendum curauit Anno Chriſti MCII. quod exſtat apud Baronium eodem Anno Tom. XII. & ad calcem Domnizonis nuper euulgati inter vetera monumenta edita ſtudio C. V. Doctoris *Sebaſtiani Tengnagelij*. Quod huc transferre ſuperfluum duximus, cum locis prædictis à quolibet legi poſſit. Poſtea Anno Redemptoris M. CXXXIII. Innocentius II. Lothario II. Imperatori ob merita in Eccleſiam Romanam terram Mathildis reſtituit, ſed certis conditionibus, cuius reſtitutionis literæ exſtant apud Baronium Tom. 12. Anno M. CXXXIII. Ex quibus audi iſta. *Hoc*

nimirum intuitu (beneficiorum ſcilicet à Lothario in Romanam Eccleſiam collatorum) *Allodium bonæ memoriæ Comitiſſæ Mathildæ, quod vtique ab ea B. Petro conſtat eſſe collatum, vobis committimus, & ex Apoſtolicæ ſedis diſpenſatione concedimus, atq; in præſentia fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, nec non Principum & Baronum per annulum inueſtimus; ita videlicet, vt centum libras argenti ſingulis annis, nobis & ſucceſſoribus noſtris exſoluas, & poſt tuum obitum, proprietas ad ius & dominium S.R.E. cum integritate, abſq; diminutione, & moleſtia reuertatur. Quod ſi nos, vel ſucceſſores noſtros in eandem terram venire, manere, tranſire oportuerit; tam in ſuſceptione, quam in procuratione, atq; ſecuro conductu, prout Apoſtolica Sedes decreuerit, honoremur. Qui verò arces tenuerit, vel rector terræ fuerit, B. Petro & nobis, noſtriſq; ſucceſſoribus, fidelitatem faciat. Cæterum pro charitate veſtra nobili viro Henrico Bauariæ Duci, genero veſtro, & filiæ veſtræ vxori eius, eandem terram cum præfato cenſu, & ſupradictis conditionibus Apoſtolica benignitate concedimus; ita tamen, vt idem Dux hominium faciat & fidelitatem B. Petro, ac nobis, noſtriſq; ſucceſſoribus iuret. Poſt quorum obitum prædictum Comitiſſæ Mathildæ Allodium, & ius & dominium S.R.E. ſicut ſupra dictum eſt, integrum & abſq; diminutione, atque difficultate aliqua reducatur. Saluo tamen ſemper in omnibus S.R.E. iure ac proprietate. Datum Laterani ſexto idus Iunij.*

Hactenus Diploma Innocentij, qui diſertè explicat, quibus conditionibus Prouincias Mathildæ Comitiſſæ Lothario, eiuſque genero Henrico Bauariæ Duci concedat. Cæterum donatio magnæ illius Mathildis ſeu Mathildæ reuocat mihi in memoriam donationem alterius cuiuſdam Mathildis, de qua his ver-

verbis in Annalibus Godefridus Monachus ad Annum M. CCIX. vbi agit de conſecratione Othonis IV. Imp. facta ab Innocentio III. Othone *conſecrato*, inquit Godefridus, *oritur inter eos controuerſia propter Marchiam Domnæ Methildis*, quæ quondam fuit filia Rutgeri (Rogerij) *Principis Siciliæ, viri famoſiſſimi, & uxor Conradi Regis, filij Henrici Imperatoris IV. viri Catholici, & Apoſtolicæ Sedi ſubiectiſſimi; qui contra voluntatem patris per quaſdam Italiæ partes & nomen & dignitatem Regis annis ferè nouem obtinuit, & terram ſpacioſiſſimam poſſedit. Poſt cuius mortem illa turturina prædita fide ſecundos deteſtabatur amplexus, & in viduitate permanens, Marchiam ſibi à viro relictam, vt vir ſapientiſſimus, gubernabat. Quæ ad ſenilem perueniens ætatem circumuenta à Papa, tunc temporis Marchiam Imperium attinentem, quam regebat, magiſtratibus & poteſtatibus inſciis & inconſultis, B. Petro tradidit. Quæ tamen poſt mortem eius ab Imperatoribus ſedi Apoſtolicæ ablata, & Imperio reſtituta eſt. Hanc ergo terram ante conſecrationem Papa ſibi reſtitui poſtulans; Imperator, vt nouus homo, & rei neſcius, annuit & promiſit; ſed poſt conſecrationem à poteſtatibus & magiſtratibus reuocatus & prohibitus, minimè reſtituit.* Hæc Godefridus.

Eiuſdem donationis factæ à Mechtilda & controuerſiæ, inter OTHONEM & Innocentium propterea exortæ, mentio fit in vita S. ENGELBERTI Colonienſis Archiepiſcopi non procul ab initio. Vbi obſerua. I. Abbati Vrſpergenſi nullam fieri iniuriam, licet quis ſuſpicetur, eum cum CONRADI IVNIORIS Regis vxore, Sicula Mathilde confundere Anno M. CI. Magnam illam Mathildam Comitiſſam, quæ

Catholicorum partem contra ſchiſmaticos fouens[*], Gregorio VII. & conſequentibus Pontificibus vſq; ad Paſchalem II. conſtanter adhęſit; id ita eſſe, verum fateberis, ſi verba Vrſpergenſis loco citato diligentius inſpicere velis[*].

II. Marchiam, de qua inter Othonem & Innocentium controuerſia exſtitit; eſſe Marchiam Anconitanam notat Freherus in margine ad locum illum Godefridi; qui vt ex Annalibus eius liquet, propenſior in ſchiſmaticos, quam pacis & vnitatis amatores, interdum dentes in Romanos Antiſtites ſatis apertè exſerit. Quocirca hic etiam phraſi amara *circumuentionis* ex felleo pectore profecta vſus eſt; & Othonem, quaſi iurium Imperij ignarum, pueriliter excuſat, cum ipſe Vſpergenſis, & ex recentioribus Cuſpinianus, Othonem, tanquam fœdifragum & periurum, deteſtentur, quippe qui ſtatim, diademate Imperiali impetrato, contra pacta & conuenta, Prouincias Romanæ Eccleſiæ inuaſerit, fidemq; datam in poſtremis habuerit.

Cap. 10. pag. 46. v. vlt. *Præſcriptis.* Adde. Huc facit teſtamentum Friderici II. Imp. quod ex Matthæo Pariſienſi recitauimus Præfat. *in Hortum S. Crucis.* Quo lectorem remitto. Huc etiam accedat Teſtamentum Henrici V. (aliis VI.) Imperatoris, (qui Friderici II. Pater,) apud Baronium Tomo XII. Anno Chriſti M.CXCVII. quod ex Innocentij III. Actis deſumptum eſt. *In hac fuga*, inquiunt Acta, *perdidit Marcovvaldus vniuerſam ſupellectilem ſuam, & inuentum eſt in quodam ſcrinio Teſtamentum Imperatoris Henrici, aurea Bulla ſignatum. In quo inter cætera hæc de verbo continebãtur ad verbum. Imperatrix conſors noſtra, & filius noſter*

Fride-

Fridericus Domino Papæ & Eccleſiæ Romanæ exhibeant omnia iura, quæ à Regibus Siciliæ conſueuerunt habere, & Domino Papæ ſecuritatem faciant, ſicuti Reges Siciliæ ſummo Pontifici, & Romanæ Eccleſiæ facere conſueuerunt. Si verò prædicta conſors noſtra præmoriatur, filius noſter ſecundum ordinationem noſtram remaneat; & ſi filius noſter ſine hærede deceſſerit; Regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deueniat. Si verò filius noſter præmoriatur; dicta conſors noſtra Regnum in vita ſua retineat; & poſt mortem ſuam Regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deueniat.

De Imperio ordinamus, quod Dominus Papa, & Eccleſia Romana illud filio noſtro confirmet. Et pro hac confirmatione Imperij & Regni volumus, quod tota terra Comitiſſæ Mathildis reſtituatur Domino Papæ, & Romanæ Eccleſiæ, præter Mediſinam & Argelotam, cum eorum pertinentiis: Et inſuper ordinamus & volumus, vt tota terra de ponte Payle cum Montefortino liberè dimittatur Domino Papæ vſq; ad Ceperanum; & quod Eccleſia Romana habeat montem Flaſconem cum omnibus pertinentiis ſuis. Inſuper præcipimus Marcovvaldo Seneſchallo noſtro, vt Ducatum Rauennatem, terram Brictinori, Marchiam Anconæ recipiat à Domino Papa & Romana Eccleſia, & recognoſcat etiam ab eis Medeſinam & Argelatam cum eorum pertinentiis. In quibus omnibus bonis ſecuritatem ei iuret, & fidelitatem ei faciat, ſicut Domino ſuo. In morte verò, ſi ſine hærede deceſſerit, Ducatus Rauennæ & terra Brictinorij, & Marchia Anconæ, Mediſina, Argelata cum earum pertinentiis in dominio Eccleſiæ remaneant.

Cap. 20. pag. 60. v. 9. pòſt, *inſanientis.* Adde. Eſt autem hæc oblatio, de qua Gregorius VII. longe diuerſa ab illa, quam S. Petro à Carolo Magno factam eſſe, memorat Adamus Bremenſis in ſua Hiſtoria nõ

procul ab initio, & ex hoc Albertus Kranzius libr. primo Metropoleos cap. 7. Et ex vtroque Caluiniſta & Arnaldiſta Goldaſtus Tom. 3. Conſtitutionum Pag. 137. Nam illa, de qua Gregorius VII. facta eſt S. Petro Romæ; illa autem, de qua Adamus; S. Petro, Bremæ; vbi primus Epiſcopus S. Willehadus Baſilicam S. Petro ædificauerat. Nec cum Saxoniam à Carolo Magno S. Petro Bremæ, oblatam audis, totam, quæ ea ætate Saxonia audiebat, accipe; ſed partem eius, ampliſſima enim erat; quia ipſemet ſatis diſtinctè in Diplomate oblationis ſuæ tradit; quam partem Saxoniæ S. Petro Bremæ tradiderit. Diploma eſt iſtud:

In nomine Domini & Saluatoris noſtri IESV Chriſti, Carolus, diuinâ ordinante prouidentiâ, Rex. Si Domino DEO exercituum ſuccurrente in bellis victoria potiti ſumus, in illo & non in nobis gloriamur, & in hoc ſæculo pacem & proſperitatem, & in futuro perpetuæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter nouerint omnes Chriſti fideles, quod Saxones, quos à progenitoribus noſtris ob ſuæ pertinaciam perfidiæ ſemper indomabiles, ipſique DEO & nobis tamdiu rebelles, quouſque illius, non noſtra virtute ipſos & bellis vicimus, & ad Baptiſmi gratiam, DEO annuente, perduximus; priſtinæ libertati donatos, & omni nobis debito cenſu ſolutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipſi tributarios & ſubiugales deuotè addiximus; videlicet, vt qui noſtræ poteſtatis iugum hactenus ferre detrectauerunt; victi iam (DEO gratias) & armis, & fide Domino & Saluatori noſtro IESV CHRISTO & ſacerdotibus eius, omnium ſuorum iumentorum & fructuum, totiuſque culturæ decimas ac nutrituras, diuites ac pauperes.

res legaliter conſtricti perſoluant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in prouinciam redigentes, & inter Epiſcopos certo limite diſterminantes, ſeptentrionalem illius partem, quæ eſt piſcium vbertate ditiſſima, & pecoribus alendis habetur aptiſſima, pio Chriſto, & Apoſtolorum ſuorum principi Petro, pro gratiarum actione, deuotè obtulimus: ſibiq; in VVigmodia, in loco Bremon vocato, ſuper flumen VVirraham Eccleſiam, & Epiſcopalem ſtatuimus cathedram. Huic parochiæ decem pagos ſubiecimus, quos etiam abiectis eorum antiquis vocabulis & diuiſionibus, in duas redegimus prouincias, his appellantes nominibus; VVigmodam & Lorgoe. Inſuper ad præfatæ conſtructionem Eccleſiæ, in ſupradictis pagis L X X. manſos cum ſuis colonis offerentes, totius huius parochiæ incolas, decimas ſuas Eccleſiæ, ſuoq; prouiſori fideliter perſoluere, hoc noſtræ maieſtatis præcepto iubemus, donamus, & confirmamus, &c.

Oblatæ Saxonię S. Petro à Carolo Magno meminit quoq; S. Leo III. hoc nomine Pontifex in Epiſtola ad eundem Carolum, quæ exſtat Tomo IX. Annalium Baronij, Anno DCC. XCIX. vbi dicitur, Carolum Magnum Montem Eresburg expugnatum Deo cum tota Saxonia obtuliſſe, & per Pontificem Maximum B. Petro conſecraſſe. Totam nimirum obtulit, quia totam abs ſe deuictam S. Petro vectigalem fecit.

Cap. 23. pag. 65. v. 9. *Sine ex villis.* Adde. In legibus Angliæ latis à Wilhelmo ſeniore Rege apud Rogerum in Annalibus Anglicanis parte poſteriore. Pag. 603. *Omnis, qui habuerit triginta denariatas viuæ pecuniæ in domo ſua de proprio ſuo, Anglorum lege, dabit denarium S. Petri; & lege Danorum dimidiam Marcam. Iſte*

verò

verò denarius debet ſubmoneri in ſolemnitate ſancti Petri & Pauli, & colligi ante feſtiuitatem, quæ dicitur ad vincula S. Petri, ita vt vltra alium diem non detineatur.

Si quiſquam detinuerit, ad cuſtodiam Regis clamor deferatur, quoniam Denarius hic eleemoſyna Regis eſt, iuſtitia faciat denarium reddi, & foris factionem Epiſcopi & Regis.

Et ſi quis plures domos habuerit, de illa, vbi reſidens fuerit, in fèſto Apoſtolorum Petri & Pauli denarium reddat.

FINIS.

349.746

INDEX.

A.

Alexandri III. Pont. querelæ. 13.14
Anaſtaſius Papa. 12
Arnaldus Brixienſis. 1.2
Arnaldi habitus religioſus. 3
Arnaldi ieiunia. 4
Arnaldi doctrina. 4.5
Arnaldici Euangelij fructus. 5
Arnaldus ſeditioſus. 6.7.10.11 12
Arnaldi damnatio & fuga. 8
Arnaldus redit Romam. 10.12
Arnaldus captus. 14
Arnaldus ſtrangulatus & combuſtus. 14.15
Arnaldi cineres in Tiberim ſparſi. 14
Arnaldus Propheta habitus. 14.15
Arnaldiſtæ tumultuantur in Vrbe. 12
Arnaldiſtæ damnati & excommunicati. 15
Arnaldiſtæ noui, quales. 15. & ſeq. 45. & ſeq.
Arnaldiſtæ Lucium II. Pontif. vexant. 37
S. Auguſtini ſententia de diripientibus bona Eccleſiaſtica. 46

B.

Balæus notatus. 10
Baſilius Bogomilorum dux. 34
S. Bernard. epiſtolis Arnaldum perſequitur. 9.12
Bona Eccleſiaſtica deprædari quid. 7
Bonis Eccleſiaſticis inhiant laici. 37
Bonis Eccleſiaſticis ne Principes quidem pingueſcunt. 44
Bona Eccleſiaſtica diripientes excommunicantur. 45
Bona Eccleſiaſtica diripientes ſacrilegi fures. 46.48
Bona Eccleſiaſtica rapientes Iudæ proditori comparantur. 46
Bonis Eccleſiaſticis abutentes, ſimiles Iudæis. 47
Bona Eccleſiaſtica rapientes lupi & homicidæ. 48

C.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio II. Pont. 8
Conradus Rex Romam inuitatur. 6
Conſtantienſis Epiſcopus monetur officij à S. Bernardo. 9
Conſtantinus Magnus Imp. 23.24.27.31

D.

Decreta & Decretales Rom. Pont. 39

E.

Eccleſia & Chriſtus vna perſona. 46.47
Eccleſiæ bona Chriſti bona. 46.47
Eccleſiarum ſpoliatores qui. 44
Eugenij III. Pont. principia. 10

Digitized by Google

Eugenius Pont. Viterbium fugit. 11
Eugenij Pont. acta contra Arnaldum. 12
Eugenij Pont. querela. 13

F.

Frãcicæ leges contra bonorum Eccleſiaſticorum raptores. 46
Fridericus Imperator. 13.14

G.

Gerardus Cardinalis ad necem vulneratus. 12.13
Gerardus Cardinalis Arnaldum capit. 14
Goldaſtus Arnaldiſta. 2.17
Goldaſtus Morarcha. 19.42
Goldaſtus Arnaldocaluiniſta. 18. 24
Goldaſtus quantum Papæ tribuat. 26 & ſeq.
Goldaſtus hiſtoriæ imperitus. 33
Goldaſtus Huſſita. 37.38
Goldaſtus VViclephiſta. 38
Goldaſtus nouus Stoicus & Anabaptiſta. 38
Guido Piſanus Cardinalis & Cancellarius. 6
Guido Legatus Apoſtolicus. 9

H.

Hadriani IV. Pontificatus initia. 12
Hadriani Pont. acta contra Arnaldum. 12
Hadrianus Pont. proſcribit Arnaldum. 13
Hadrianus Pont. conqueritur apud Fridericum Imp. 13
Hadrianus Pont. Arnaldum petit à Friderico Imp. 14
Hamus aureus. 7
Henricus VIII. Rex Angliæ Lutheranos & Zuuinglianos vrit. 34
Henrici VIII. Regis Angliæ abſurdus titulus. 35
S. Hieronymi ſententia de bonis Eccleſiaſticis. 47
Huſſus Arnaldizat. 16.37
Huſſus ex damnatore VViclephiſtarum patronus effectus. 39

I.

Iacobus Angliæ Rex, Goldaſto ſummus Pontifex. 23
Illyricus notatus. 10
Imperator an Pontifex Maxim. 19
Index librorum prohibitorum. 36
Innocent. II. Pont. Arnaldum damnat. 8
Innocentij Pont. obitus. 10
Ioannes XXII. Rom. Pont. 34.41
Ioannes BeckenſaVV Anglus Adulator. 20.34.35
Ioannes BeckenſaVV ſcropha piſtoria. 35.36
Ioannes Przibram Bohemus. 39
Iordanes Romanus patricius ſeditioſorum dux. 11
Iudas fur ſacrilegus. 46

L.

Lucius II. Pont. Rom. 37
Lutherus deplorat miſeriam Prædicantium. 16.17
Lutheri iudicium de titulo Regis Angliæ. 35
Lutheri prophetia veriſſima. 44

Luthe-

Digitized by Google